

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра «Міжнародні економічні відносини»

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВ
д.е.н., професор

_____ Іван МИЦЕНКО
« ____ » _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
на тему:
«ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ:
ТЕНДЕНЦІЇ, РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

Виконала здобувачка вищої освіти
4 курсу, групи МЕВ-21
ОПП «Міжнародні економічні
відносини»
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»

_____ Мельник М.М.
« ____ » _____ 2025 р.

Керівник роботи
к.е.н., доцент

_____ Тетяна РЕШИТЬКО
« ____ » _____ 2025 р.

Рецензент _____

Центральноукраїнський національний технічний університет
 Факультет економічний
 Кафедра Міжнародних економічних відносин
 Рівень вищої освіти Бакалавр
 Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
 Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
 Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Завідувач кафедри
 Іван МИЦЕНКО
 « ____ » _____ 2025 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
 ЗА ПЕРШИМ (БАКАЛАВРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
 ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Мельник Марії Миколаївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи

Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країн, що розвиваються: тенденції, ризики та перспективи

2. Керівник роботи

Решитько Т.В. к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту _____

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи Метою дослідження є проаналізувати вплив ПІІ на країни, що розвиваються.

Завдання: ознайомитись із сутністю, класифікацією та основними формами прямих іноземних інвестицій, вивчити теоретичні підходи до оцінки впливу ПІІ на економіку, дослідити нормативно-правове регулювання ПІІ у міжнародному та національному законодавстві, дати оцінку динаміці, структурі ПІІ у країнах, що розвиваються, проаналізувати вплив ПІІ на макроекономічні показники досліджуваних країн, виявити основні ризики, бар'єри та виклики при залученні ПІІ, надати пропозиції щодо застосування стратегії стимулювання залучення ПІІ та підвищення їх ефективності, окреслити перспективи залучення ПІІ в країни, що розвиваються в умовах глобальних викликів.

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	доцент Решитько Т.В.		
Розділ 2	доцент Решитько Т.В.		
Розділ 3	доцент Решитько Т.В.		

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми і об'єкта дослідження, призначення наукового керівника	01.01.2025-09.01.2025	
2	Розробка завдання на кваліфікаційну роботу, складання календарного плану його виконання	10.01.2025-24.01.2025	
3	Опрацювання навчальної та наукової літератури і складання плану роботи	25.01.2025-02.02.2025	
4	Проведення наукових досліджень, обробка фактичного матеріалу	02.02.2025-28.03.2025	
5	Написання тексту 1-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	01.03.2025-25.03.2025	
6	Написання тексту 2-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	26.03.2025-20.04.2025	
7	Написання тексту 3-го розділу роботи та подання його на рецензування керівникові	21.04.2025-20.05.2025	
8	Усунення недоліків, написання остаточного варіанта тексту, оформлення кваліфікаційної роботи	21.05.2025-08.06.2025	
9	Перевірка на плагіат	09.06.2025-14.06.2025	
10	Отримання відгуку наукового керівника	15.06.2025-18.06.2025	
11	Рецензування кваліфікаційної роботи	19.06.2025-24.06.2025	
12	Захист кваліфікаційної роботи на засіданні екзаменаційної комісії		

Дата видачі завдання

« _____ » _____ 2025 року

Підпис керівника

(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання

« _____ » _____ 2025 року

Підпис здобувача

АНОТАЦІЯ

Мельник М. М. Вплив прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країн, що розвиваються: тенденції, ризики та перспективи. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття вищої освіти ступення «бакалавр» із спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини». – Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2025. – 61с.

У роботі розкрито сутність, класифікацію форми прямих іноземних інвестицій (надалі ПІІ), досліджено теоретичні підходи щодо оцінки впливу на економіку та нормативно-правове регулювання ПІІ у міжнародному та національному законодавстві. Проведена оцінка структури та динаміки ПІІ у країнах, що розвиваються. Визначено основні тенденції змін обсягів іноземних інвестицій у різних секторах економіки. Досліджено вплив інвестицій на рівень зайнятості, зростання ВВП та інфраструктурний розвиток країн. Проаналізовано вплив ПІІ на макроекономічні показники досліджуваних країн, виявлено основні ризики, бар'єри та виклики при залученні ПІІ в країнах, що розвиваються. Надано пропозиції щодо застосування стратегії стимулювання залучення ПІІ, підвищення їх ефективності. Окреслено перспективи залучення ПІІ в країни, що розвиваються.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, інвестиційна діяльність, макроекономічні показники, економічний розвиток, інвестиційний клімат, країни, що розвиваються.

ABSTRACT

Melnyk M. M. The impact of foreign direct investment on the economic development of developing countries: trends, risks and prospects.

Qualification work for a bachelor's degree in speciality 292 'International Economic Relations' of the educational and professional programme 'International Economic Relations.' - Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2025. - 61 p.

The article reveals the essence and classification of the form of foreign direct investment (hereinafter referred to as FDI), studies theoretical approaches to assessing the impact on the economy and regulatory and legal regulation of FDI in international and national legislation. The structure and dynamics of FDI in developing countries are assessed. The main trends in changes in the volume of foreign investment in various sectors of the economy are identified. The impact of investments on employment, GDP growth and infrastructure development of countries is studied. The impact of FDI on the macroeconomic indicators of the studied countries is analysed, the main risks, barriers and challenges in attracting FDI in developing countries are identified. It provides proposals on application of the strategy of stimulation of attraction of FDI and increase of their efficiency. Prospects for attracting FDI in developing countries have been outlined.

Keywords: foreign direct investment, investment activity, macroeconomic indicators, economic development, investment climate, developing countries.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПІІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ.....	10
1.1.Сутність, класифікація та основні форми ПІІ.....	10
1.2.Теоретичні підходи до оцінки впливу ПІІ на економічний розвиток.....	15
1.3.Нормативно-правове регулювання ПІІ у міжнародному та національному законодавстві.....	18
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПІІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ.....	26
2.1. Динаміка та структура ПІІ у країнах, що розвиваються.....	26
2.2. Вплив ПІІ на макроекономічні показники країн, що розвиваються.....	30
2.3. Ризики та виклики залучення ПІІ у країнах, що розвиваються.....	34
Висновки до розділу 2.....	36
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПІІ У КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ.....	38
3.1.Стратегії стимулювання залучення ПІІ та підвищення їх ефективності.....	38
3.2. Перспективи розвитку ПІІ в умовах глобальних економічних змін.....	44
Висновки до розділу 3.....	51
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах сучасної глобалізації прямі іноземні інвестиції (надалі ПІІ) відіграють ключову роль у розвитку національних економік, особливо в країнах, що розвиваються. Вони виступають одним із основних джерел фінансування інфраструктурних проєктів, сприяють модернізації виробництва та впровадженню передових технологій. Завдяки прямим іноземним інвестиціям, країни отримують доступ до нових ринків, збільшують обсяги експорту та підвищують свою конкурентоспроможність у міжнародному економічному просторі. Проте залучення та ефективне використання ПІІ супроводжується низкою викликів, серед яких – економічна нестабільність, ризики втрати економічного суверенітету та неефективне розподілення інвестиційних ресурсів.

Значний інтерес до дослідження ПІІ у розвинених країнах зумовлений тим, що їх вплив на економічний розвиток є неоднозначним. З одного боку, інвестиції створюють умови для працевлаштування населення, стимулюють зростання продуктивності праці та впровадження інновацій. З іншого боку, надмірна залежність від іноземного капіталу може посилювати структурний дисбаланс в економіці, спричиняти відтік прибутків за кордон та ускладнювати розвиток національного виробництва. Таким чином, актуальним є питання розробки стратегій, які дозволять максимізувати позитивний вплив ПІІ на економічний розвиток країни та мінімізувати пов'язані з ними ризики.

Держави з економікою, що розвивається, мають обмежені можливості для приваблення інвестицій, через нестабільність економічного середовища, недостатню правову захищеність інвесторів та слабкість фінансових ринків. У цьому контексті важливим є аналіз чинників, які визначають інвестиційну привабливість таких країн, а також механізмів їх правового регулювання на національному та міжнародному рівнях. Ефективна інвестиційна політика має бути спрямована на створення сприятливого бізнес-клімату, що забезпечить довгострокові позитивні ефекти від залучення ПІІ.

Особливу увагу слід приділити аналізу перспектив розширення ПІІ в умовах глобальних економічних змін, викликаних пандемією COVID-19, геополітичними конфліктами та технологічними зрушеннями. Ці фактори суттєво впливають на перерозподіл міжнародних інвестиційних потоків і змушують країни, що розвиваються адаптувати свої економічні стратегії до нових викликів. Отже, дослідження механізмів залучення та ефективного використання ПІІ є надзвичайно актуальним для формування стійкої економічної моделі розвитку країн, що розвиваються.

Мета дослідження – проаналізувати вплив ПІІ на економічний розвиток країн, що розвиваються, визначити тенденції, ризики та перспективи їх розвитку.

Завдання дослідження:

- ознайомитися із сутністю, класифікацією та основними формами ПІІ;
- вивчити теоретичні підходи до оцінки впливу ПІІ на економіку;
- дослідити нормативно-правове регулювання ПІІ у міжнародному та національному законодавстві;
- дати оцінку динаміці, структурі ПІІ у країнах, що розвиваються;
- проаналізувати вплив ПІІ на макроекономічні показники досліджуваних країн;
- виявити основні ризики, бар'єри та виклики при залученні ПІІ;
- надати пропозиції щодо застосування стратегії стимулювання залучення ПІІ та підвищення їх ефективності;
- окреслити перспективи залучення ПІІ в країни, що розвиваються умовах глобальних викликів.

Об'єкт дослідження – процес залучення та використання ПІІ у країнах, що розвиваються.

Предмет дослідження – економічні механізми, фактори та наслідки впливу ПІІ на розвиток країн, що розвиваються.

Теоретичне та практичне значення дослідження. Теоретичне значення дослідження полягає у систематизації підходів щодо оцінки впливу ПІІ на економіку країн, що розвиваються та розробці методологічних основ для їх подальшого вивчення. Практична значущість роботи полягає у тому, що розроблені нами рекомендації щодо ефективного залучення ПІІ, можуть бути використані урядами країн, що розвиваються та міжнародними економічними організаціями.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були представлені на наукових конференціях і відображені у наукових публікаціях автора.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Перший розділ роботи «Теоретичні аспекти впливу ПІІ на економічний розвиток країн, що розвиваються», розкриває: сутність, класифікацію та основні форми ПІІ, теоретичні підходи до оцінки впливу ПІІ на економічний розвиток, нормативно-правове регулювання ПІІ у міжнародному та національному законодавстві.

У другому розділі «Аналіз впливу ПІІ на економічний розвиток країн, що розвиваються»: проаналізовано структуру та динаміку ПІІ у країнах, що розвиваються, їх вплив на макроекономічні показники, ризики та виклики залучення ПІІ у зазначених країнах, проведено аналіз впливу ПІІ на економіку країн, що розвиваються.

У третьому розділі «Перспективи підвищення ефективності використання ПІІ у країнах, що розвиваються»: вказано на стратегії щодо стимулювання залучення ПІІ, підвищення їх ефективності, окреслено перспективи розвитку ПІІ в умовах глобальних економічних змін та підвищення ефективності їх використання.

Методи дослідження. В процесі виконання роботи були використанні наступні методи дослідження: емпіричні методи дослідження, теоретичні

методи, загальнонаукові методи, метод порівняльного аналізу, кількісні методи, системний аналіз та метод обробки інформації.

Загальний обсяг роботи складає 61 сторінку, містить 6 рисунків, 11 таблиць, 40 джерел в списку використаних джерел та 2 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ПІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

1.1. Сутність, класифікація та основні форми ПІ

Процес інвестування є однією з основних складових сучасної економіки будь-якої держави, забезпечуючи інтеграцію інтересів та ресурсів різних учасників – громадян, підприємств і держави. Важливість цього процесу полягає у його здатності сприяти економічному розвитку, раціоналізуючи ресурси забезпечення та формуючи стабільне зростання. Інвестиції можуть бути як у вигляді майнових, так і нематеріальних ресурсів, спрямованих на підприємницьку діяльність, підсумком яких є не лише фінансовий прибуток, але й соціальний ефект.

Як вказує Р. Федоров, інвестиції часто асоціюються з вкладенням в економічну діяльність, яка має потенціал для створення додаткової вартості або поліпшення соціальних умов. Саме цей зв'язок між економічними та соціальними факторами робить інвестування важливим інструментом для державної політики розвитку [1, с.18].

У своїй роботі Л. Свистун зазначає, що термін «інвестиція» походить від латинського слова «invest», що означає «вкладати». Це відображає саму сутність процесу, де ресурси вкладаються з метою створення або збільшення капіталу, отримання прибутку чи досягнення іншого бажаного результату. Концепція іноземних інвестицій охоплює різні аспекти, що стосуються вкладень з-за кордону. Зокрема, існує кілька трактувань цієї концепції, серед яких найбільш поширеними є витратна, вкладення капіталу та обмінна концепції [2, с. 485].

Згідно з витратною концепцією, іноземні інвестиції трактується як фінансові витрати, призначені для формування нової потужності або покращення вже існуючих. Це включає в себе інвестиції в техніку, житловий, промисловий і сільськогосподарський сектори, а також у покращення рівня освіти, здоров'я працівників і мобільності робочої сили. Витрати ресурсів в цьому випадку здійснюються з метою отримання економічної вигоди чи прибутку.

У межах концепції капіталовкладень іноземні інвестиції розглядаються як комплекс вартостей, інвестованих закордонними суб'єктами в об'єкти, що знаходяться в межах конкретної держави, з розрахунком на отримання прибутку чи досягнення соціальних благ. Це визначення акцентує увагу на напрямках інвестування, де головним мотивом є прибутковість або соціальні переваги.

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування сутності «ППІ»

Автор	Зміст ППІ
Міністерство фінансів України [3]	ППІ— це тривалі вкладення іноземними компаніями матеріальних ресурсів в економіку держави, зокрема з метою створення та будівництва підприємств.
Закон України «Про режим іноземного інвестування» [4]	Це сукупність ресурсів, що іноземні інвестори спрямовують у об'єкти інвестиційної діяльності всередині країни.
Еталонне визначення ОЕСР для іноземних прямих інвестицій [5]	Прямі інвестиції — це міжнародні вкладення, що здійснюються резидентом однієї держави (інвестором) з метою встановлення тривалих інтересів у підприємстві-реципієнті, розташованому в іншій країні.
Практичний посібник «Як залучати прямі іноземні інвестиції» [1, с.13]	ППІ— це форма міжнародних вкладень, що здійснюються резидентом однієї держави в об'єкти інвестиційної діяльності іншої держави з метою встановлення довгострокових інтересів у підприємстві, що є резидентом цієї країни.
Л. Свистун [2, с.483]	ППІ охоплюють як реальні вкладення, що мають на меті довгострокове фінансування матеріальних активів для здійснення господарської діяльності, так і фінансові інвестиції — кошти, спрямовані на придбання цінних паперів або залучення кредитних ресурсів.
В. Герзанич [6, с.44]	ППІ — це вкладення капіталу з наміром отримати тривалий економічний інтерес у країні-реципієнті, що передбачає набуття іноземним інвестором контролю над підприємством, у яке здійснюється інвестування.
С. Хаймер [7, с.14]	Це операція з отримання за кордоном фізичних активів, за якої контроль залишається за багатонаціональною компанією на її рідній території, де контроль виступає як основна ознака ППІ.
С. Тесля [8, с.132]	Це інвестиції у матеріальні та нематеріальні активи, які держава, компанії чи підприємці вкладають в інші підприємства за кордоном з метою отримання підприємницького прибутку.

Джерело: [9]

ППІ, на думку Л. Шморгун, є одним із ключових механізмів міжнародного економічного співробітництва, що сприяє глобалізації та взаємопроникненню економік. Вони дозволяють транснаціональним корпораціям (ТНК) розширювати свою діяльність за межі національних кордонів, використовуючи

переваги міжнародного поділу праці, доступ до нових ринків та ресурсів. Водночас приймаючі країни отримують можливість залучати капітал, передові технології та управлінський досвід, що сприяє їхньому економічному розвитку [9, с.70].

Пряме вкладення іноземного капіталу є особливо важливими для країн, що розвиваються, оскільки вони виступають джерелом зовнішнього фінансування та сприяють створенню нових робочих місць. Водночас розвинені країни також активно залучають ПІІ, оскільки вони стимулюють конкуренцію, сприяють технологічному оновленню та підвищують ефективність виробництва.

Сутність ПІІ, як вказує Ю. Лемко, полягає у довгостроковому вкладенні капіталу зовнішніми інвесторами з наміром отримати контроль над діяльністю підприємства в приймаючій країні. На відміну від портфельних інвестицій, які передбачають пасивне володіння акціями, ПІІ включають активну участь у керівництві підприємством, що дозволяє інвесторам безпосередньо впливати на його стратегічний розвиток [10, с.378].

Однією з головних ознак ПІІ є володіння інвестором щонайменше 10% акцій або голосів підприємства-реципієнта. Цей поріг є загальноприйнятим критерієм, встановленим Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), оскільки такий рівень участі забезпечує можливість впливу на ключові рішення компанії.

Класифікація ПІІ може здійснюватися за різними критеріями, зокрема за напрямком інвестування, способом реалізації, мотивами та формою організації (табл. 1.2).

За напрямком інвестування виділяють горизонтальні, вертикальні та конгломератні ПІІ. Горизонтальні інвестиції передбачають створення підприємств у приймаючій країні для виробництва аналогічної продукції, що вже випускається в країні походження інвестора. Ця стратегія дозволяє уникнути торгових бар'єрів та транспортних витрат, а також забезпечити прямий доступ до місцевого ринку [11].

Таблиця 1.2

Класифікація ПІІ

Критерій класифікації	Види ПІІ	Характеристика
За напрямком інвестування	Горизонтальні	Створення підприємств у приймаючій країні для виробництва аналогічної продукції, що вже випускається в країні інвестора.
	Вертикальні (висхідні)	Інвестування у підприємства-постачальники сировини або комплектуючих.
	Вертикальні (низхідні)	Інвестування у підприємства, що займаються збутом або обробкою продукції.
	Конгломератні	Інвестування у сфери, які не мають зв'язку з основним бізнесом інвестора.
За способом реалізації	Greenfield investments	Будівництво підприємства з нуля, що потребує значних фінансових ресурсів.
	Mergers and acquisitions	Придбання або злиття з існуючим підприємством для швидкого виходу на ринок.
	Joint ventures	Спільні підприємства, що передбачають співпрацю між іноземним та місцевим інвестором.
За мотивами інвестування	Ресурсно-орієнтовані	Доступ до природних ресурсів або дешевої робочої сили.
	Ринково-орієнтовані	Розширення присутності компанії на іноземних ринках.
	Ефективнісно-орієнтовані	Зниження виробничих витрат через податкові пільги або доступну робочу силу.
	Стратегічні	Придбання підприємств із унікальними технологіями або інтелектуальною власністю.

Джерело: [12]

Вертикальні ПІІ поділяються на висхідні та низхідні. Висхідні ПІІ інвестиції передбачають інвестування у підприємства-постачальники сировини або комплектуючих, що дозволяє контролювати ланцюг постачання та знижувати виробничі витрати. Низхідні ПІІ, навпаки, спрямовані на створення підприємств, що займаються збутом або обробкою продукції, що сприяє посиленню ринкових позицій інвестора [12, с.174].

Конгломератні ПІІ реалізуються у сферах, які не мають безпосереднього зв'язку з основним бізнесом інвестора. Це дозволяє компаніям диверсифікувати свої активи та знижувати ризики, пов'язані з коливаннями в окремих секторах економіки.

За способом реалізації ПІІ поділяються на створення нових підприємств («greenfield investments»), злиття та поглинання («mergers and acquisitions») та спільні підприємства («joint ventures»).

Інвестиції типу «greenfield» передбачають будівництво підприємства з нуля. Такий підхід дозволяє інвесторам впроваджувати власні технологічні та управлінські стандарти, проте потребує значних фінансових ресурсів і тривалого періоду окупності [13].

Злиття та поглинання є ефективним способом швидкого виходу на ринок, оскільки дозволяють отримати готову виробничу та збутову базу. Водночас цей підхід може бути пов'язаний із високими витратами на інтеграцію нових активів та управлінськими труднощами через різницю у корпоративних культурах.

Спільні підприємства є компромісним варіантом, оскільки передбачають співпрацю між іноземним та місцевим інвестором. Це дає змогу об'єднати фінансові та технологічні ресурси, проте вимагає узгодження інтересів партнерів, що може ускладнювати прийняття рішень.

За мотивами інвестування ПІІ поділяються на ресурсно-орієнтовані, ринково-орієнтовані, орієнтовані на ефективність та стратегічні.

Ресурсно-орієнтовані ПІІ спрямовані на доступ до природних ресурсів або дешевої робочої сили. Такі інвестиції характерні для енергетичного сектору, видобувної промисловості та сільського господарства [14, с.109].

Ринково-орієнтовані ПІІ здійснюються з метою розширення присутності компанії на іноземних ринках. Вони є особливо актуальними для виробників товарів масового споживання, які прагнуть уникнути тарифних бар'єрів та адаптувати свою продукцію до потреб місцевих споживачів.

Орієнтовані на ефективність ПІІ мають на меті зниження виробничих витрат за рахунок використання дешевшої робочої сили, вигідного оподаткування або доступу до інфраструктури.

Стратегічні ПІІ спрямовані на придбання підприємств, що володіють унікальними технологіями або інтелектуальною власністю. Вони відіграють

важливу роль у високотехнологічних галузях, таких як інформаційні технології, біотехнології та фармацевтика.

Роль ПІІ у розвитку національних економік країн, що розвиваються є надзвичайно важливою. Вони сприяють модернізації виробництва, зростанню експорту, покращенню кваліфікації робочої сили та підвищенню конкурентоспроможності. Водночас залучення ПІІ вимагає продуманої державної політики, що передбачає створення сприятливого інвестиційного клімату, захист прав інвесторів та стимулювання інновацій [15, с.279].

У сучасних умовах глобалізації ПІІ залишаються важливим фактором економічного зростання та інтеграції національних економік у світову господарську систему. Від ефективності їх залучення та регулювання залежить рівень економічного розвитку країни та її конкурентоспроможність на міжнародній арені.

1.2. Теоретичні підходи щодо оцінки впливу ПІІ на економічні процеси в країнах, що розвиваються.

Проблема оцінки впливу ПІІ на економічний розвиток є однією з ключових у сучасній економічній науці. Інвестування капіталу транснаціональними корпораціями та іншими суб'єктами міжнародного бізнесу має багатогранні наслідки для економічних систем країн-реципієнтів. Особливо актуально це питання для країн, що розвиваються, які розглядають ПІІ як важливий інструмент інтеграції у світову економіку та джерело зовнішнього фінансування.

До типових країн, що розвиваються, відносяться Індія, Індонезія, В'єтнам, Бангладеш, Єгипет, Нігерія, Кенія, Перу, Колумбія, Марокко, Пакистан, Філіппіни та низка інших. Для цих країн характерним є середній або низький рівень доходів, нерівномірний розвиток секторів економіки, обмежений доступ до технологій, а також нестабільне інституційне середовище. У багатьох із них спостерігається значна залежність від сировинного експорту, що створює ризики в умовах коливань світових цін.

Водночас досвід деяких країн, що розвиваються, демонструє позитивний вплив ПІІ на структурну модернізацію економіки. Наприклад, В'єтнам активно залучає іноземний капітал у виробництво електроніки, одягу та сільськогосподарських товарів, що сприяло зростанню експорту та зайнятості. Індія є прикладом країни, яка через ПІІ розвинула сектор інформаційних технологій і послуг, а також фармацевтичну галузь.

Водночас в окремих країнах Африки, таких як Нігерія або Чад, приплив ПІІ часто зосереджений у видобувному секторі, що призводить до ефекту "голландської хвороби" та зменшення інвестицій у переробну промисловість. Це підкреслює необхідність правильного розподілу інвестицій та наявності ефективної національної стратегії (табл. 1.3).

Неокласична теорія розглядає інвестиції як механізм підвищення продуктивності праці через забезпечення доступу до капіталу. Відповідно до цього підходу, притік ПІІ сприяє збільшенню обсягів капіталу, що, у свою чергу, веде до зростання виробництва й добробуту. Цей підхід має тісний зв'язок із моделлю Солоу, згідно з якою довгострокове зростання можливе завдяки інвестиціям і технологічному прогресу [16, с.274].

Кейнсіанський підхід акцентує увагу на мультиплікаційному ефекті інвестицій, особливо важливому для країн із високим рівнем безробіття, таких як Єгипет або Пакистан. Там ПІІ можуть створювати робочі місця та стимулювати внутрішній попит.

Таблиця 1.3

Основні теоретичні підходи до оцінки впливу ПІІ на економічний розвиток країн

Теоретичний підхід	Основні положення
Неокласичний	ПІІ сприяють зростанню продуктивності та капіталу
Кейнсіанський	ПІІ стимулюють попит, зайнятість та мультиплікаторний ефект
Структуралістський	Вплив ПІІ залежить від галузевої структури та передачі технологій
Інституціональний	Ефективність ПІІ визначається якістю інституцій
Еволюційний	ПІІ сприяють адаптації нових технологій та поступовому розвитку
Теорія залежності	ПІІ можуть як сприяти розвитку, так і посилювати економічну залежність

Джерело: [17]

Структуралістський підхід надає перевагу інвестиціям у високотехнологічні галузі. Наприклад, Філіппіни поступово переорієнтовуються з аграрного сектора на сферу інформаційних послуг, де значну роль відіграють іноземні корпорації. Натомість орієнтація виключно на видобувні галузі, як це відбувається у Демократичній Республіці Конго, часто не дає тривалого розвитку.

Інституціональна теорія актуальна для країн, де спостерігаються проблеми з верховенством права, прозорістю управління чи корупцією. Наприклад, Марокко та Гана показують, що покращення бізнес-клімату сприяє залученню більш якісних і довгострокових інвестицій [18, с.65].

Еволюційний підхід акцентує увагу на здатності країни навчатися та адаптувати іноземні технології. Індія є прикладом ефективної адаптації – створено внутрішній ринок інновацій на основі ПІІ, що трансформувалися в локальні рішення.

З іншого боку, згідно з теорією залежності, країни, що розвиваються, можуть опинитися в ситуації односторонньої вигоди інвестора. Так, у Лаосі чи Камеруні домінування іноземних гірничодобувних компаній часто не супроводжується належною диверсифікацією економіки.

Емпіричні дослідження свідчать, що успішне використання ПІІ залежить не лише від наявності інвестицій, а й від спроможності країни трансформувати їх у стабільний розвиток. Важливу роль у цьому відіграють якість освіти, розвиток людського капіталу, доступ до фінансів, а також державна політика підтримки місцевого бізнесу [19, с.16].

Успішними прикладами використання ПІІ для модернізації економіки є Малайзія, Таїланд і В'єтнам. Вони змогли створити спеціальні економічні зони, розвинути інфраструктуру та надати податкові стимули, що привабили інвесторів у високотехнологічні галузі. Завдяки цьому відбувся перехід від сировинної до індустріально-експортної моделі розвитку.

Рівень розвитку фінансового ринку	• Покращує інтеграцію інвестицій у національну економіку
Якість державного регулювання	• Створює сприятливі умови для інвесторів
Освіта населення	• Підвищує здатність використовувати технології та інновації
Галузева структура економіки	• Визначає характер технологічного ефекту

Рис. 1.1. Фактори, що визначають ефективність ПІІ

Джерело: [19]

Таким чином, оцінка впливу ПІІ на економічний розвиток країн, що розвиваються є складним і багатовимірним завданням, що потребує комплексного підходу. Різні теоретичні моделі пропонують альтернативні способи аналізу цього процесу, і кожен із них робить свій внесок у розуміння механізмів, через які ПІІ впливають на економічне зростання та структурні зміни в національній економіці. Подальші дослідження в цій сфері мають враховувати як макроекономічні, так і мікроекономічні аспекти цього явища, а також вплив новітніх тенденцій, таких як цифровізація та глобалізація фінансових потоків.

1.3. Нормативно-правове регулювання ПІІ у міжнародному та національному законодавстві

ПІІ відіграють ключову роль у розвитку національних економік, сприяючи зростанню виробництва, створенню робочих місць, передаванню технологій та інтеграції країн у світовий ринок. Їх рух регулюється як міжнародним, так і національним законодавством, що формує правові механізми захисту інвесторів, визначає порядок здійснення інвестицій та регулює можливі обмеження.

Правове регулювання ПІІ на міжнародному рівні здійснюється через систему багатосторонніх і двосторонніх угод, діяльність міжнародних організацій та спеціалізовані арбітражні механізми. До ключових міжнародних документів, які стосуються іноземного інвестування, належать Вашингтонська

конвенція 1965 року, що започаткувала діяльність Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів (ICSID), а також Сеульська конвенція 1985 року, яка створила Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій (MIGA) (додаток А). Ці документи сприяють захисту прав інвесторів та створенню механізмів вирішення суперечок між інвесторами та приймаючими державами (табл. 1.4).

Світова організація торгівлі (СОТ) відіграє важливу роль у регулюванні ПІІ, оскільки її діяльність спрямована на створення прозорого, передбачуваного та недискримінаційного середовища для міжнародного бізнесу. Одним із ключових механізмів, за допомогою яких СОТ впливає на інвестиційну політику, є Угода про торговельні аспекти інвестиційних заходів (TRIMs). Ця угода встановлює обмеження на використання заходів, які можуть створювати торговельні бар'єри або сприяти нерівноправному ставленню до іноземних інвесторів. Наприклад, вона забороняє вимоги щодо обов'язкового використання місцевих ресурсів або мінімального рівня експорту, які можуть створювати переваги для національних компаній на шкоду міжнародним учасникам ринку [20, с.172].

Таблиця 1.4

Основні міжнародні документи та організації з регулювання ПІІ

Документ / Організація	Рік прийняття	Основна роль у регулюванні ПІІ
Вашингтонська конвенція (ICSID)	1965	Врегулювання інвестиційних спорів між державами та інвесторами
Сеульська конвенція (MIGA)	1985	Надання гарантій для іноземних інвесторів
СОТ – Угода TRIMs	1995	Заборона дискримінаційних обмежень щодо іноземних інвесторів
Двосторонні інвестиційні угоди (BITs)	Різні роки	Захист прав інвесторів між двома країнами
Лісабонський договір (ЄС)	2007	Регулювання інвестиційної політики в межах ЄС
Принципи ОЕСР щодо ПІІ	Постійно оновлюються	Недискримінація, прозорість, сприяння інвестиціям

Джерело: [20]

Крім регулювання дискримінаційних практик, СОТ також сприяє лібералізації інвестиційної політики у глобальному економічному порядку. Її

діяльність спрямована на усунення бар'єрів для вільного руху капіталу та сприяння більшій відкритості ринків. Це досягається через постійний діалог між країнами-членами, підписання угод, що зменшують обмеження на вхід іноземного капіталу, та врегулювання торговельних суперечок, які можуть мати інвестиційний характер. Лібералізація інвестиційної політики в межах СОТ дозволяє створити більш стабільні умови для міжнародних компаній, що сприяє збільшенню притоку іноземних інвестицій, стимулює економічне зростання та підвищує конкурентоспроможність національних економік [21, с.52].

Двосторонні інвестиційні угоди (BITs) є одним із ключових інструментів міжнародного регулювання ПІІ, оскільки вони забезпечують стабільні та передбачувані умови для інвесторів. Такі угоди укладаються між двома державами з метою створення сприятливого інвестиційного клімату, зниження політичних ризиків та запровадження чітких правових гарантій для іноземних компаній. Вони відіграють важливу роль у стимулюванні припливу інвестицій, оскільки надають захист від дискримінаційних дій з боку приймаючої держави та гарантують можливість звернення до міжнародного арбітражу в разі виникнення спорів [22, с.41].

Основні положення BITs передбачають надання інвесторам національного режиму, що означає рівноправність у правах та обов'язках із місцевими компаніями, а також режим найбільшого сприяння, який гарантує, що іноземні інвестори отримуватимуть не менш сприятливі умови, ніж ті, що надаються будь-якій іншій державі. Це сприяє формуванню рівноправного та конкурентного середовища для всіх учасників ринку. Окрім цього, BITs містять положення про захист від експропріації, що забезпечує недоторканність власності інвесторів, за винятком випадків, коли експропріація здійснюється в суспільних інтересах, на недискримінаційній основі та з виплатою справедливої компенсації.

Регіональні об'єднання, такі як Європейський Союз, також формують власні правила щодо ПІІ. Лісабонський договір закріплює компетенцію ЄС у

сфері інвестиційної політики, а Директиви ЄС щодо режиму внутрішнього ринку впливають на порядок залучення інвестицій у країнах-членах [23, с.9].

Національні правові режими ПІІ різняться залежно від рівня економічного розвитку, політичної ситуації та стратегічних пріоритетів держави. Більшість країн використовує національні законодавчі акти, що визначають порядок реєстрації, регулювання та захисту ПІІ. У розвинених країнах нормативно-правове регулювання орієнтоване на створення прозорих умов для інвесторів, тоді як у країнах, що розвиваються, законодавство часто має обмежувальний характер, спрямований на захист національної економіки [24, с.30].

Українське законодавство щодо ПІІ поєднує міжнародні стандарти із національними економічними та правовими особливостями. Такий підхід спрямований на створення сприятливого інвестиційного клімату, що відповідає світовим практикам, водночас враховуючи специфіку вітчизняної економіки та правової системи. Регулювання ПІІ в Україні базується на принципах відкритості, рівноправності та захисту прав інвесторів, що дозволяє залучати іноземний капітал та інтегрувати українську економіку у світовий ринок.

Ключовим нормативним актом, що визначає правові засади іноземного інвестування в Україні, є Закон України «Про режим іноземного інвестування». Він містить низку важливих гарантій для інвесторів, які покликані забезпечити стабільність та передбачуваність інвестиційного середовища. Зокрема, цей закон гарантує захист іноземних інвестицій від експропріації, окрім випадків, передбачених законодавством, із обов'язковою виплатою справедливої компенсації. Крім того, він закріплює право інвесторів на безперешкодну репатріацію прибутків, що дозволяє їм виводити отриманий дохід за кордон у валюті інвестування [25, с.211].

Окремо варто відзначити положення закону про стабільність законодавчих умов. Ця норма передбачає, що у разі зміни законодавства, яке погіршує умови для іноземних інвесторів, вони мають право протягом певного періоду застосовувати положення, що діяли на момент здійснення інвестиції. Такий підхід сприяє зниженню ризиків, пов'язаних із непередбачуваністю

регуляторного середовища, і підвищує привабливість України для довгострокових інвестицій [26].

Окрім базового законодавства, що регулює пряме вкладення іноземного капіталу, в Україні діють додаткові нормативно-правові акти, які визначають особливості функціонування іноземного капіталу в країні. Зокрема, Податковий кодекс України та Закон «Про валюту і валютні операції» відіграють ключову роль у забезпеченні сприятливого інвестиційного середовища, регулюючи питання оподаткування, вільного руху капіталу та фінансової стабільності інвесторів.

Податковий кодекс України встановлює правила оподаткування доходів іноземних інвесторів, визначаючи ставки корпоративного податку, податку на доходи нерезидентів, податку на репатріацію прибутків та інші фіскальні зобов'язання. Він також передбачає можливість застосування міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування, що дозволяє інвесторам мінімізувати податкові ризики та зменшити загальне податкове навантаження. Крім того, в межах податкової політики передбачено стимули для іноземних інвесторів, включаючи пільги для окремих галузей економіки та спеціальні режими оподаткування в індустріальних парках і вільних економічних зонах [27, с.83].

Закон України «Про валюту і валютні операції» сприяє лібералізації руху капіталу, забезпечуючи більшу фінансову гнучкість для інвесторів. Його положення передбачають спрощення валютних операцій, зняття ряду валютних обмежень та можливість безперешкодного виведення капіталу. Цей закон є важливим кроком у гармонізації валютного регулювання з європейськими стандартами, що підвищує довіру міжнародних компаній до фінансової системи України та сприяє збільшенню обсягів інвестицій.

Участь України в міжнародних угодах про інвестиційний захист відіграє важливу роль у створенні сприятливого та передбачуваного правового середовища для іноземних інвесторів. Така міжнародна інтеграція дозволяє державі підвищити рівень довіри з боку міжнародного бізнесу, мінімізувати

політичні та економічні ризики для капіталовкладень, а також забезпечити ефективні механізми вирішення інвестиційних спорів [28, с.34].

Однією з ключових міжнародних угод, учасником якої є Україна, є Вашингтонська конвенція 1965 року, що заснувала Міжнародний центр із врегулювання інвестиційних спорів (ICSID). Ця конвенція передбачає можливість звернення інвесторів до незалежного арбітражу у випадку порушення їхніх прав з боку приймаючої держави. Членство в ICSID надає інвесторам додаткові гарантії правового захисту, що сприяє залученню довгострокових капіталовкладень і підвищенню загальної інвестиційної привабливості країни.

Ще одним важливим аспектом міжнародного співробітництва України в сфері інвестування є укладення угод про уникнення подвійного оподаткування з іншими державами. Такі угоди дозволяють регулювати питання оподаткування доходів іноземних компаній, запобігати надмірному податковому навантаженню та усувати можливість подвійного оподаткування одного й того ж прибутку в різних юрисдикціях. Це забезпечує прозорість податкової системи, сприяє зниженню витрат для інвесторів і стимулює міжнародну економічну співпрацю [29, с.162].

Загалом, участь України в міжнародних механізмах інвестиційного захисту є важливим елементом її економічної політики, спрямованої на залучення іноземного капіталу. Використання міжнародно визнаних інструментів, таких як ICSID і угоди про уникнення подвійного оподаткування, створює стабільне правове середовище, що сприяє довгостроковому розвитку та інтеграції України у світову економічну систему.

Попри існуючі нормативні гарантії, проблеми правозастосування залишаються одним із ключових викликів у сфері ПІІ. Часті зміни законодавства, корупційні ризики та судова нестабільність можуть негативно впливати на приплив інвестицій в Україну [30, с.141].

Регулювання ПІІ на міжнародному рівні має тенденцію до гармонізації, що спостерігається в діяльності таких організацій, як ОЕСР, яка розробляє

рекомендації щодо інвестиційної політики. Принципи ОЕСР передбачають недискримінацію інвесторів, прозорість правового середовища та спрощення адміністративних процедур для бізнесу.

Світовий банк і МВФ також впливають на політику країн щодо прямого вкладення іноземного капіталу через фінансові рекомендації та вимоги щодо макроекономічної стабільності. Ці установи пропонують державам реформи, спрямовані на покращення бізнес-клімату та залучення капіталу [31, с.273].

Аналізуючи динаміку регулювання ПІІ, можна відзначити посилення норм щодо екологічної та соціальної відповідальності інвесторів. Чимало міжнародних угод включають положення про стійкий розвиток, що зобов'язує інвесторів дотримуватися екологічних стандартів і прав людини.

У сучасних умовах зростає роль цифровізації у регулюванні ПІІ. Багато країн створюють електронні платформи для реєстрації іноземних інвестицій, що підвищує прозорість і зменшує бюрократичні бар'єри [32, с.22].

Загалом нормативно-правове регулювання ПІІ є складною та багаторівневою системою, що поєднує міжнародні стандарти, національні особливості та інституційні механізми. Його подальший розвиток буде залежати від економічних змін, технологічного прогресу та міжнародної координації у сфері інвестиційної політики.

Висновки до розділу 1

Отже, Пряме вкладення іноземного капіталу є важливим чинником економічного розвитку, що сприяє капіталовкладенням, підвищенню продуктивності та технологічному оновленню. Вони можуть класифікуватися за різними критеріями, зокрема за формою (нові підприємства, злиття і поглинання, реінвестування прибутків), характером участі інвестора та галузевою спрямованістю. Основні форми ПІІ включають створення нових підприємств (greenfield investments), придбання частки у вже існуючих компаніях (brownfield investments) і спільні підприємства.

Теоретичні підходи до оцінки впливу ПІІ на економічний розвиток варіюються залежно від школи економічної думки. Класичні теорії розглядають

Пряме вкладення іноземного капіталу як засіб залучення капіталу, тоді як сучасні концепції акцентують увагу на передачі технологій, створенні робочих місць та зростанні конкурентоспроможності національної економіки. Вплив ПІІ може бути як позитивним, так і негативним: вони здатні стимулювати економічне зростання, але водночас можуть призводити до відтоку прибутків за кордон та залежності від транснаціональних корпорацій.

Нормативно-правове регулювання прямого вкладення іноземного капіталу має важливе значення для забезпечення їхньої ефективності та безпеки для приймаючої країни. На міжнародному рівні діють багатосторонні угоди та організації, такі як Світова організація торгівлі та угоди про захист інвестицій, що регламентують умови здійснення ПІІ. У національному законодавстві країни, в тому числі, і такі, що розвиваються, встановлюють власні правила допуску іноземного капіталу, податкові пільги та механізми вирішення інвестиційних спорів, що формує сприятливе або навпаки стримуюче середовище для іноземних інвесторів.

Таким чином, ПІІ є неоднозначним, але вагомим інструментом економічного розвитку, що потребує ретельного регулювання та аналізу їх наслідків. Оптимізація політики щодо залучення інвестицій в країнах, що розвиваються, має ґрунтуватися на балансі між економічними вигодами та національними інтересами, що забезпечить стале зростання економіки та підвищення її конкурентоспроможності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ПІІ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

2.1. Динаміка та структура ПІІ у країнах, що розвиваються

Пряме вкладення іноземного капіталу відіграють ключову роль у стимулюванні економічного зростання країн, що розвиваються, оскільки сприяють модернізації виробництва, підвищенню продуктивності та створенню нових робочих місць. У період з 2021 по 2024 роки світова економіка зазнала значних змін, які вплинули на динаміку та структуру потоків капіталу. Аналіз цих процесів дозволяє оцінити основні тенденції та особливості розвитку ПІІ, в країнах, що розвиваються, враховуючи регіональні особливості та структурні зрушення.

У 2021 році глобальні потоки ПІІ зазнали значного відновлення, збільшившись на 64% порівняно з попереднім роком. Це стало результатом поступового виходу світової економіки з пандемії COVID-19, коли інвестори почали повертатися на ринки, а бізнес і уряди активно шукали шляхи для відновлення та адаптації до нових умов. Відновлення інвестиційної активності було особливо помітним у країнах, що стали важливими гравцями у глобальних виробничих ланцюгах і технологічному розвитку.

Проте, в 2022 році ситуація змінилася. Глобальна нестабільність, зокрема через геополітичну ситуацію, зміни на фінансових ринках і можливе загострення інфляційних процесів, призвели до скорочення обсягів ПІІ на 12%. Ці фактори значно вплинули на рішення інвесторів, змусивши їх обережніше підходити до розподілу капіталу, а також переосмислювати свої стратегії з огляду на нові ризики, які ставали все більш очевидними.

У 2023 році ситуація на ринках дещо стабілізувалася, що дозволило повернутися до помірнього зростання інвестиційних потоків, хоча й не в таких масштабах, як у попередньому році. Зростання ПІІ на 3% свідчило про відновлення певної впевненості серед інвесторів, але економічні виклики залишалися. Основні галузі, що приваблювали інвестиції, залишалися сферами

технологій, енергетики та інфраструктури, де розвиток нових проектів вимагав значних капіталовкладень.

За підсумками 2024 року обсяг ПІІ досяг 1,28 трлн доларів США. Це свідчить про зниження темпів зростання порівняно з попередніми роками, але загальний обсяг інвестицій залишався значним. Таке уповільнення темпів зростання пояснюється тривалими економічними труднощами, високою невизначеністю та необхідністю адаптації до нових умов глобального економічного середовища (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка обсягів ПІІ у 2021–2024 роках

Рік	Обсяг ПІІ (трлн дол. США)	Зміна від попереднього року (%)
2021	1,48	+64
2022	1,30	-12
2023	1,34	+3
2024	1,28	-4

Джерело: [33]

Для кращої наочності відобразимо отримані дані на рисунку 2.1.

Протягом 2021–2023 років азійські країни продовжували бути основними реципієнтами ПІІ серед країн, що розвиваються. Китай, Індія, Індонезія, Сінгапур, Гонконг та Об'єднані Арабські Емірати залишалися ключовими отримувачами капіталу завдяки стабільному економічному зростанню, стратегічним інвестиційним ініціативам та підтримці урядів. Вони приваблюють інвесторів через розвинену інфраструктуру, сприятливі умови для ведення бізнесу, а також широкий ринок споживчого попиту. Окрім того, азійські країни активно інтегрують новітні технології і розвивають інноваційні сектори, що ще більше збільшує їхню привабливість для міжнародних інвесторів.

Африканський регіон показував змішані результати щодо залучення ПІІ. Після зростання інвестицій у 2021 році, в 2022 і 2023 роках відбулося зниження потоків капіталу.

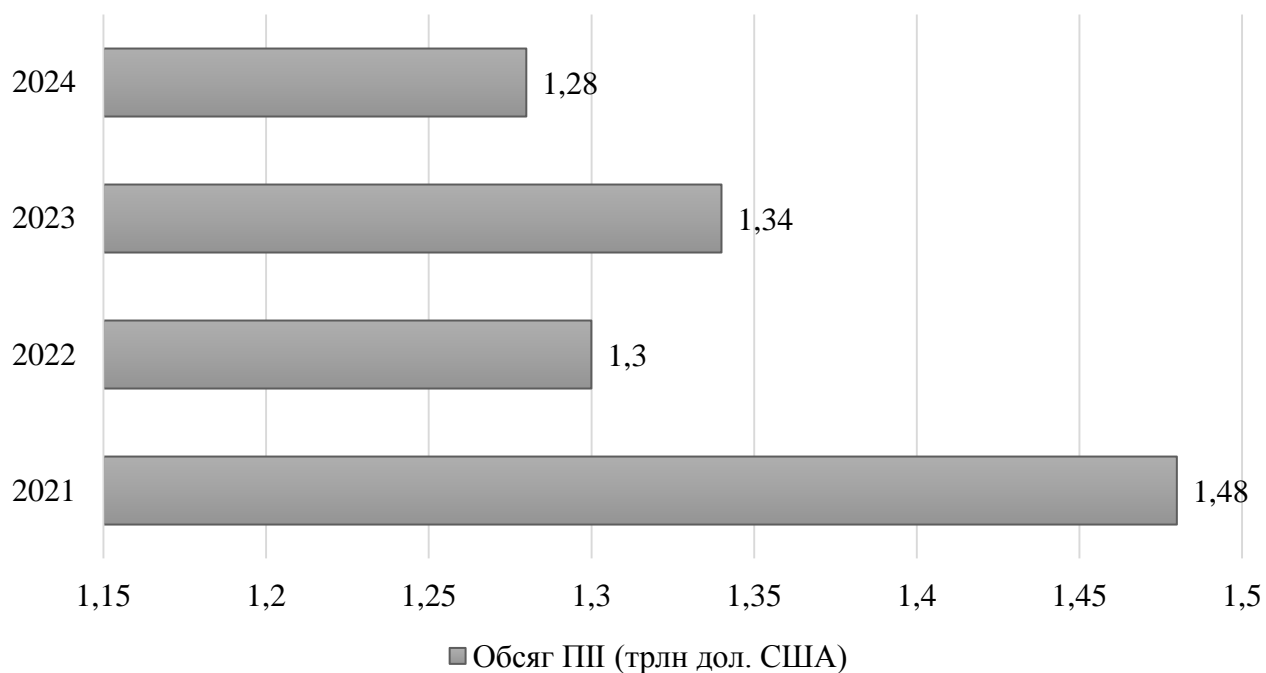

Рис. 2.1. Динаміка обсягів ПІІ у 2021–2024 роках

Джерело: [33]

Основними причинами цього стали макроекономічна нестабільність, політичні ризики та труднощі в управлінні природними ресурсами. Багато африканських країн переживали економічні труднощі, пов'язані з високою інфляцією, коливаннями валютних курсів і нестабільною політичною ситуацією, що призводило до зменшення інтересу інвесторів до цих регіонів.

Латинська Америка, у свою чергу, продовжувала демонструвати зростання обсягів ПІІ у 2021 і 2022 роках, що в основному пояснюється активним залученням капіталу у фінансовий сектор, страхування та інформаційно-комунікаційні технології. Ці сектори переживали бум через цифровізацію, розвиток інноваційних технологій та модернізацію інфраструктури. Однак, у 2023 році спостерігалось незначне скорочення обсягів інвестицій на 1%, що може бути зумовлено зміною економічних умов, уповільненням темпів економічного зростання та політичною невизначеністю в деяких країнах регіону.

Протягом аналізованого періоду спостерігалися суттєві зміни у секторальному розподілі ПІІ. Одним із головних напрямів вкладення капіталу

стала відновлювана енергетика. У країнах, що розвиваються, обсяг інвестицій у цю галузь збільшився на 70% у 2021 році, і ця тенденція зберігалася у наступні роки. Значний інтерес інвесторів також спрямовувався на інфраструктурні проекти, включаючи розвиток транспортних мереж, систем водопостачання та цифрової інфраструктури. Фінансовий та страховий сектори залишалися привабливими, особливо для країн Латинської Америки, що обумовлено зростанням попиту на фінансові послуги та покращенням регуляторного середовища (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Структурний розподіл ПІІ у 2021–2024 роках

Сектор	2021 (%)	2022 (%)	2023 (%)	2024 (%)
Відновлювана енергетика	25	28	30	32
Інфраструктура та зв'язок	20	22	23	24
Фінансовий та страховий	15	17	16	15
Інші сектори	40	33	31	29

Джерело: [34]

Отримані дані відобразимо на рисунку 2.2.

Індія у 2021–2023 роках демонструвала стабільне зростання ПІІ, особливо у сфері інформаційних технологій та відновлюваної енергетики. Ця тенденція зумовлювалася розвитком внутрішнього ринку цифрових послуг та підтримкою урядових ініціатив щодо переходу на екологічно чисті джерела енергії. Бразилія залучала значні обсяги ПІІ у фінансовий та страховий сектори, а також у сферу інфраструктури, що сприяло економічному зростанню та розвитку логістичної потужності. У Нігерії після зростання ПІІ у 2021 році спостерігалось зниження потоків інвестицій у наступні роки через політичну нестабільність, зміни у валютному регулюванні та загальні економічні виклики.

Отже, динаміка та структура ПІІ у країнах, що розвиваються, у період 2021–2024 років зазнали значних змін. Загальні обсяги інвестицій коливалися, що було зумовлено економічними та геополітичними чинниками.

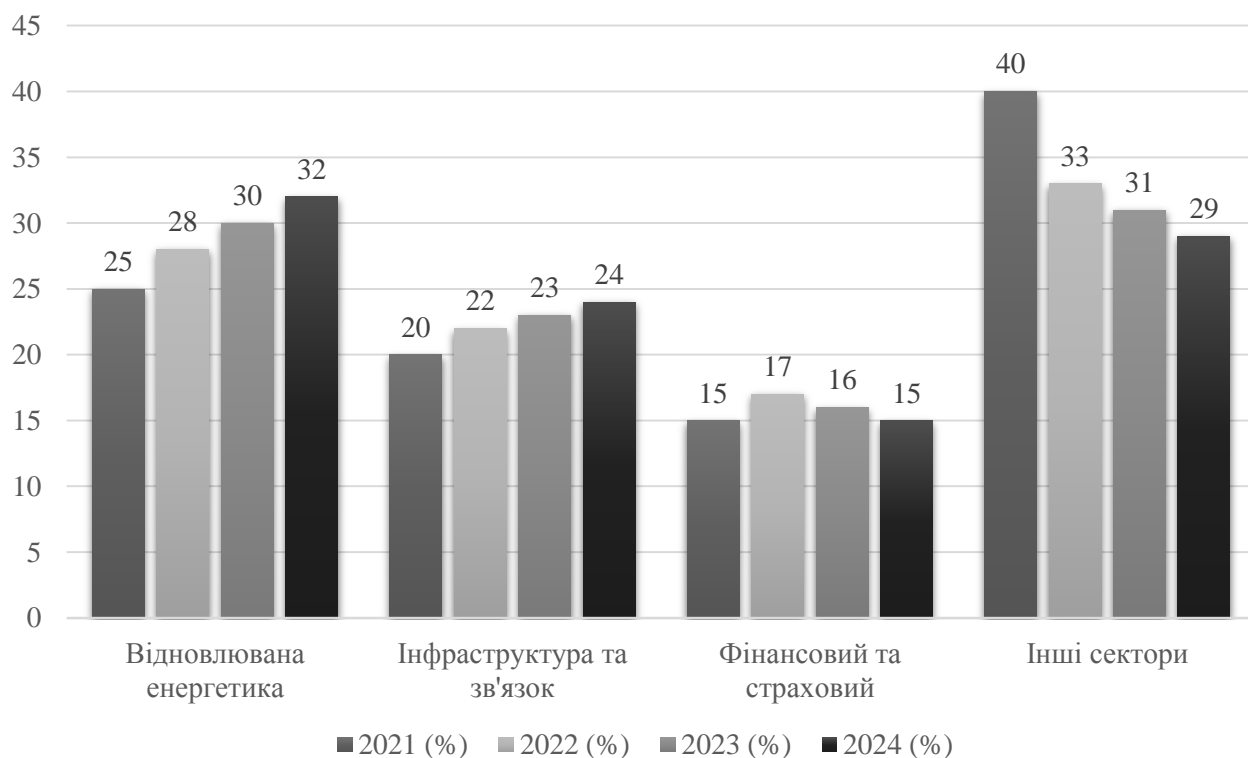

Рис. 2.2. Динаміка обсягів ПІІ у 2021–2024 роках

Джерело: [34]

Проте структурні зрушення вказують на зростання зацікавленості інвесторів до секторів відновлюваної енергетики, інфраструктури та Зінформаційних технологій. Важливим фактором для подальшого розвитку країн, що розвиваються, залишається підтримка сприятливого інвестиційного клімату та вдосконалення регуляторної бази. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на оцінці довгострокових ефектів ПІІ та розробці рекомендацій для підвищення їх ефективності у контексті сталого економічного розвитку.

2.2. Вплив ПІІ на макроекономічні показники країн, що розвиваються

Одним із ключових показників економічного розвитку є валовий внутрішній продукт (ВВП). Пряме вкладення іноземного капіталу сприяють зростанню ВВП за рахунок створення нових підприємств, підвищення продуктивності та трансферу технологій.

Наприклад, у 2022 році ВВП В'єтнаму зріс на 8,02%, що значною мірою було зумовлено притоком ПІІ у виробничий сектор (за даними Міністерства планування та інвестицій В'єтнаму). Подібна тенденція спостерігалася у Бангладеш, де ВВП у 2023 році зріс на 5,8%, значною мірою завдяки іноземним інвестиціям у текстильну промисловість (рис. 2.3).

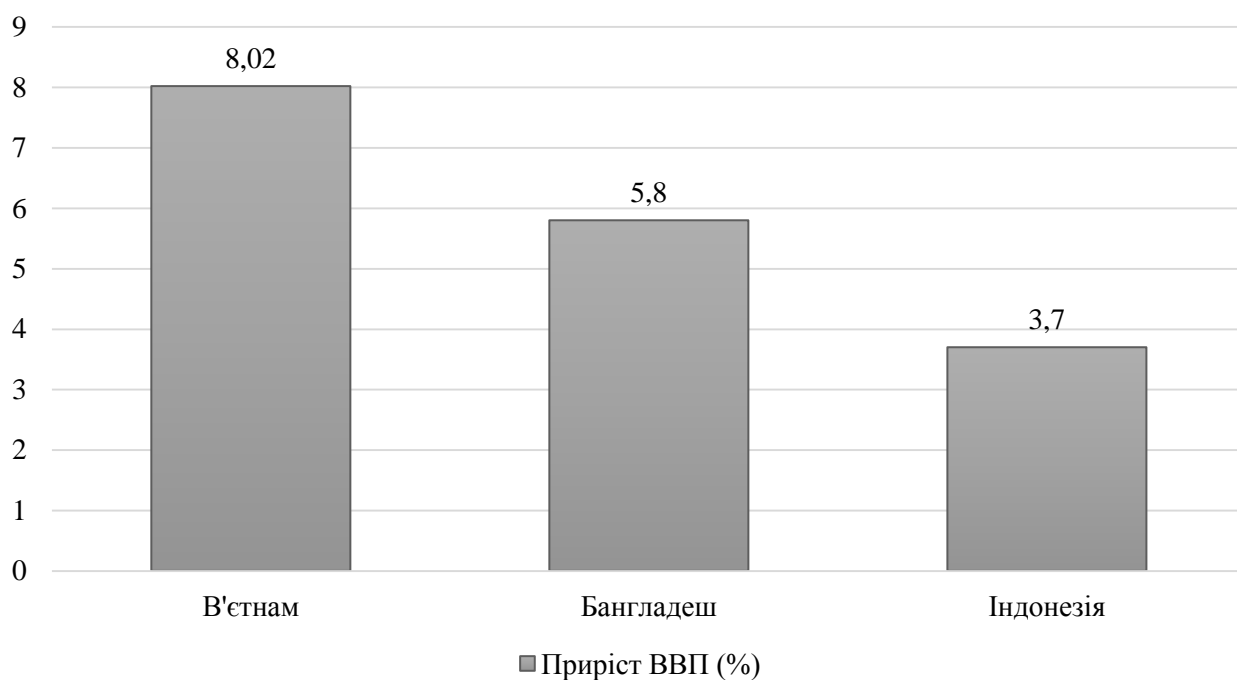

Рис. 2.3. Вплив ПІІ на ВВП у країнах, які розвиваються

Джерело: [34]

Також ПІІ відіграють вирішальну роль у створенні робочих місць у країнах, що розвиваються, особливо в регіонах із високим рівнем безробіття. Вони не лише сприяють розширенню виробничої потужності, а й забезпечують населення можливостями для працевлаштування, підвищення кваліфікації та отримання стабільного доходу.

В Індії притік ПІІ у сферу інформаційних технологій у 2021 році суттєво посилив ринок праці, сприяючи створенню понад 400 тисяч нових робочих місць. Глобальні компанії, такі як Google, Microsoft і Amazon, активізували свої інвестиції в технологічні хаби країни, що дало змогу не лише розширити індустрію, а й сприяти розвитку освіти та професійної підготовки у сфері цифрових технологій. Завдяки цьому Індія зміцнила свої позиції як один із провідних центрів ІТ-аутсорсингу у світі.

У Нігерії, яка традиційно залежить від нафтового сектора, зростання ПІІ у видобувну галузь у 2022 році допомогло стабілізувати ринок праці. Іноземні компанії, що інвестували у розробку нових нафтових родовищ і модернізацію інфраструктури, сприяли створенню тисяч нових робочих місць, як безпосередньо у видобувному секторі, так і в суміжних галузях, таких як транспорт і логістика. Це мало важливе значення для економічної стабільності країни, особливо на тлі високого рівня молодіжного безробіття (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Вплив ПІІ на зайнятість населення

Країна	Рік	Створені робочі місця
Індія	2021	400 000
Нігерія	2022	250 000
Єгипет	2023	180 000

Джерело: [34]

Вплив ПІІ на інфляцію є неоднозначним. З одного боку, інвестиції сприяють зростанню пропозиції товарів і послуг, що може знижувати інфляційний тиск. З іншого боку, надмірний приплив іноземного капіталу може призвести до перегріву економіки. Наприклад, у Туреччині у 2023 році високий рівень ПІІ у нерухомість сприяв підвищенню цін на житло, що стало одним із факторів зростання інфляції до 64,27% (рис. 2.4).

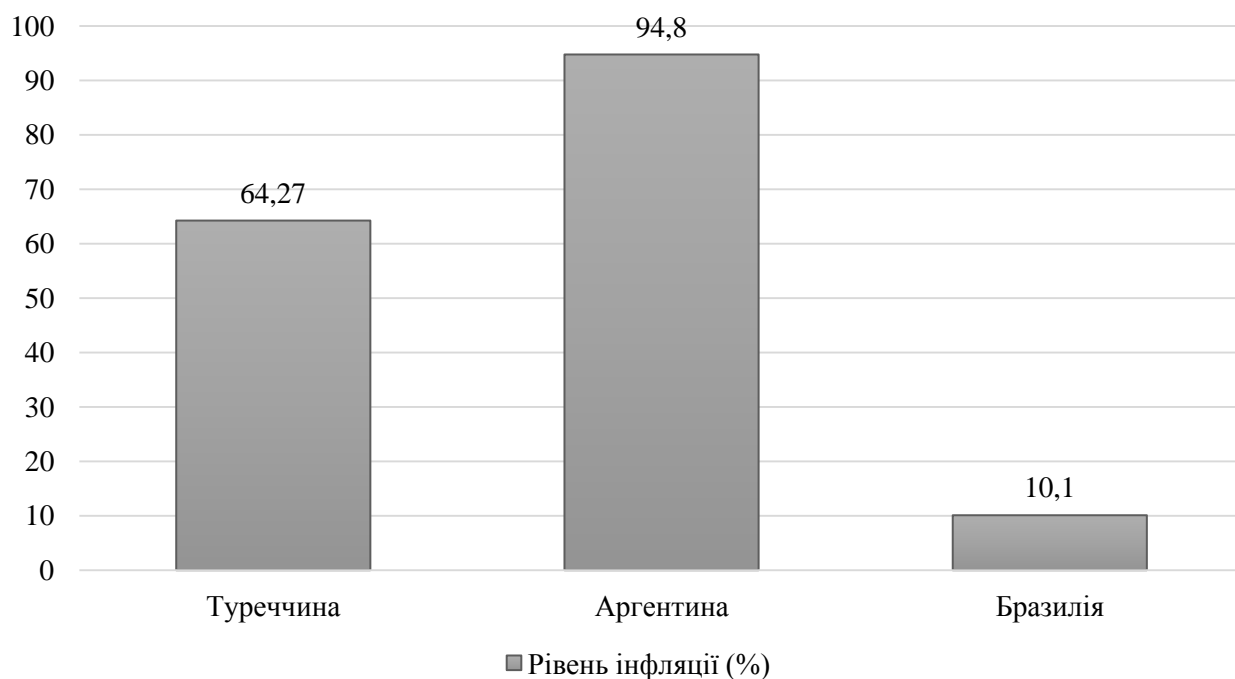

Рис. 2.4. Вплив ПІІ на інфляцію

Джерело: [34]

Пряме вкладення іноземного капіталу є важливим компонентом платіжного балансу, оскільки вони забезпечують приплив капіталу та сприяють зменшенню дефіциту поточного рахунку. Наприклад, у 2022 році притік ПІІ у Єгипет перевищив 8,9 млрд доларів США, що допомогло зменшити дефіцит поточного рахунку на 19% (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Вплив ПІІ на платіжний баланс країн, які розвиваються

Країна	Рік	Обсяг ПІІ (млрд \$)	Зміна дефіциту поточного рахунку (%)
Єгипет	2022	8,9	-19
В'єтнам	2023	11,2	-15
Мексика	2021	32,3	-12

Джерело: [34]

ПІІ сприяють модернізації виробничих процесів і підвищенню продуктивності праці. В Індонезії, наприклад, залучення ПІІ у сектор електроніки дозволило збільшити продуктивність виробництва на 12% у 2023 році (рис. 2.5).

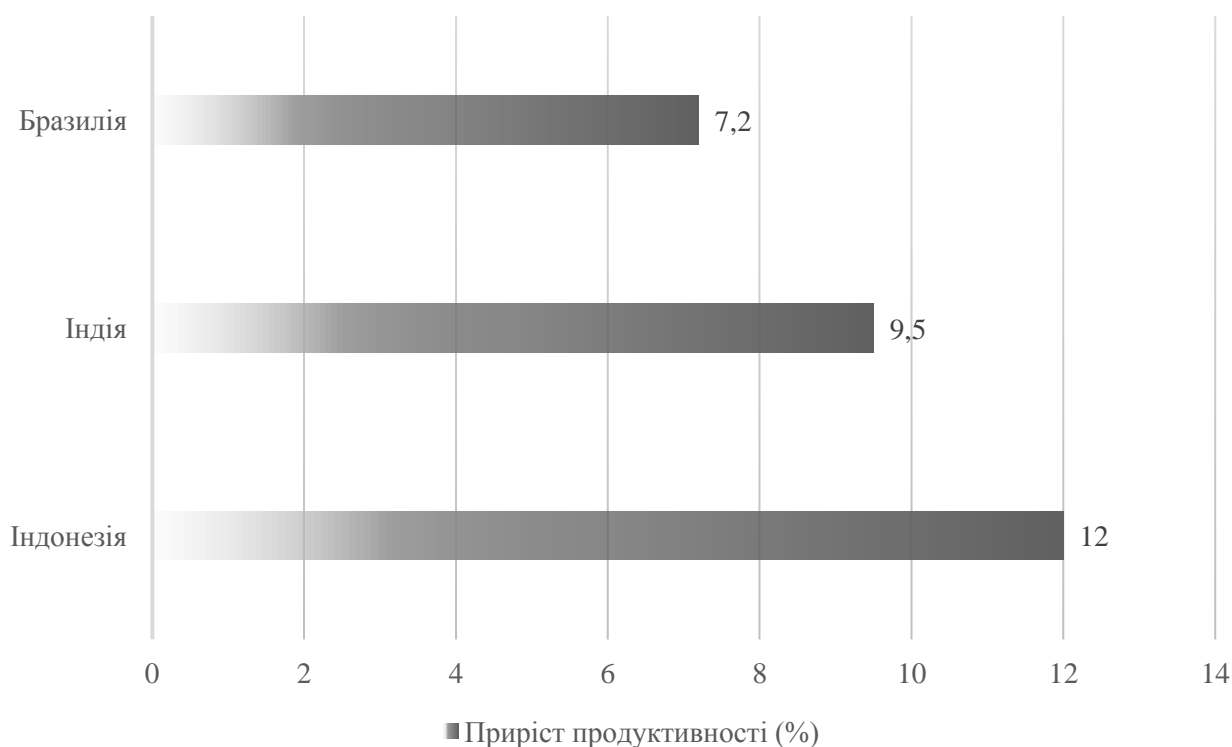

Рис. 2.5. Вплив ПІІ на продуктивність країн, які розвиваються

Джерело: [34]

Отже, ПІІ відіграють ключову роль у стимулюванні економічного зростання країн, що розвиваються. Вони сприяють підвищенню ВВП, зростанню зайнятості, покращенню платіжного балансу та розвитку технологій. Проте для максимального використання потенціалу ПІІ необхідна ефективна політика їх регулювання, спрямована на забезпечення макроекономічної стабільності та стійкого розвитку.

2.3. Ризики та виклики при залученні ПІІ у країнах, що розвиваються

Пряме вкладення іноземного капіталу є важливим джерелом капіталу для країн, що розвиваються, оскільки сприяють економічному зростанню, технологічному обміну та створенню робочих місць. Проте процес залучення ПІІ супроводжується численними ризиками та викликами, які можуть обмежувати їхній позитивний вплив та навіть створювати загрози для сталого розвитку економіки.

Одним із ключових ризиків є політична нестабільність. Інвестори зазвичай уникають країн із частими змінами урядів, політичними кризами чи конфліктами, оскільки це створює невизначеність щодо довгострокової безпеки їхніх активів. Наприклад, політична ситуація у Венесуелі призвела до масового відтоку іноземного капіталу, оскільки підприємства зіштовхнулися з ризиками націоналізації та валютних обмежень [35, с.163].

Ще одним серйозним викликом є корупція, яка підриває довіру інвесторів та створює неформальні бар'єри для ведення бізнесу. Високий рівень корупції в Нігерії є одним із чинників, що ускладнює надходження ПІІ, оскільки компанії змушені витратити додаткові ресурси на подолання бюрократичних та регуляторних перешкод.

Макроекономічна нестабільність також обмежує приплив іноземного капіталу. Висока інфляція, нестабільний обмінний курс та значний рівень державного боргу роблять економічне середовище непередбачуваним для

інвесторів. У Туреччині різкі коливання ліри у 2018-2019 роках змусили багатьох міжнародних компаній скоротити свої інвестиції через ризики валютних втрат.

Нестача розвиненої інфраструктури є ще однією суттєвою перешкодою для залучення ПІІ. У деяких африканських країнах, таких як Демократична Республіка Конго, нестача транспортних шляхів, обмежений доступ до електроенергії та нестабільні комунікаційні мережі роблять ведення бізнесу вкрай складним. Унаслідок цього багато інвесторів обирають більш розвинуті ринки [36, с.129].

Регуляторні бар'єри та непослідовна державна політика можуть створювати додаткові труднощі для іноземних інвесторів. Часті зміни податкових правил, складні процедури отримання ліцензій і дозвільних документів є типовими викликами в Індії, яка, попри свій значний ринок, продовжує боротися з надмірною бюрократією.

Ще одним серйозним ризиком є залежність від природних ресурсів. У багатьох країнах, що розвиваються, зокрема в Анголі та Казахстані, ПІІ переважно спрямовані у видобувний сектор. Це створює загрозу нестабільності економіки, оскільки коливання світових цін на сировину можуть спричинити економічні кризи [35, с.172].

Соціальні та екологічні ризики також відіграють значну роль у залученні ПІІ, у країни, що розвиваються. Часто іноземні компанії зазнають критики через порушення екологічних стандартів або невідповідне ставлення до місцевих громад. Наприклад, у М'янмі проєкти з видобутку корисних копалин спричинили масштабні протести місцевого населення через екологічні наслідки та порушення прав людини.

Проблеми з доступом до кваліфікованої робочої сили можуть також відштовхувати інвесторів. Хоча такі країни, як В'єтнам та Філіппіни, мають привабливий ринок дешевої праці, інвестори часто стикаються з дефіцитом спеціалістів у високотехнологічних секторах, що обмежує можливості для розвитку інноваційної економіки [38, с.112].

Геополітичні ризики також можуть впливати на рівень ПІІ, у країни, що розвиваються. Санкційна політика, торговельні обмеження та міжнародні конфлікти створюють додаткові бар'єри для іноземних інвесторів. Наприклад, економічні санкції проти Ірану значно обмежили можливості країни щодо залучення ПІІ у ключові сектори, такі як нафтогазова промисловість.

Залежність від одного чи кількох великих інвесторів може бути ризикованою для економіки країни, що розвивається. Якщо значна частка ПІІ надходить із однієї країни, це робить економіку вразливою до змін політичного курсу або економічних проблем у країні-інвесторі. Наприклад, Камбоджа значною мірою залежить від китайських інвестицій, що може створювати дисбаланс у розвитку [39, с.78].

Таким чином, хоча ПІІ можуть стати потужним інструментом економічного розвитку, країни, що розвиваються, повинні враховувати широкий спектр ризиків та викликів. Ефективна економічна політика, зменшення корупції, покращення інфраструктури та забезпечення макроекономічної стабільності є ключовими факторами для створення сприятливого середовища для інвесторів. Баланс між залученням інвестицій та захистом національних інтересів є важливим завданням для урядів цих країн.

Висновки до розділу 2

У період 2021–2024 років динаміка та структура ПІІ у країнах, що розвиваються, відзначалися значними коливаннями, які були зумовлені як внутрішніми економічними, так і зовнішніми геополітичними чинниками. Після відновлення інвестиційної активності у 2021 році, що стало результатом виходу з пандемії, потоки капіталу зменшилися у 2022 році через глобальні економічні труднощі. Водночас, у 2023 році спостерігалось незначне зростання, а у 2024 році відбулося уповільнення темпів інвестицій, що відображає триваючі економічні виклики та підвищену невизначеність на світових ринках. Основними реципієнтами ПІІ залишалися азійські країни, тоді як інші регіони, зокрема Африка, демонстрували змішані результати через макроекономічну нестабільність.

Структурні зрушення вказують на зростання інтересу інвесторів до секторів відновлюваної енергетики, інфраструктури та інформаційних технологій, що визначають нові напрями інвестиційної активності. Ці тенденції підкреслюють важливість адаптації країн, що розвиваються, до глобальних економічних трендів та підтримки інвестиційного клімату через покращення регуляторної бази. Зважаючи на ці зміни, для подальшого розвитку важливими є стратегічні ініціативи з модернізації інфраструктури, розвитку нових технологій та забезпечення стабільності економічних умов для залучення капіталу.

Пряме вкладення іноземного капіталу значно впливають на макроекономічні показники країн, що розвиваються, зокрема на зростання ВВП, створення робочих місць, покращення платіжного балансу та підвищення продуктивності. Вони сприяють економічному зростанню, як це спостерігалось у В'єтнамі та Бангладеш, де інвестиції в виробничі сектори забезпечили значне зростання ВВП. Також ПІІ сприяють створенню нових робочих місць, зокрема в Індії та Нігерії, що сприяло зменшенню безробіття. Однак існують певні ризики, як, наприклад, перегрів економіки, що може призвести до інфляційного тиску, як це сталося у Туреччині. Для досягнення максимального ефекту від ПІІ необхідно впроваджувати ефективну політику їх регулювання, спрямовану на забезпечення стабільного економічного розвитку.

Залучення ПІІ в країни, що розвиваються, приносить значні переваги, але супроводжується численними ризиками. Політична нестабільність, корупція, макроекономічна нестабільність, недостатня інфраструктура та непослідовна регуляторна політика можуть обмежувати позитивний ефект від ПІІ та створювати загрози для економічного розвитку. Крім того, соціальні та екологічні ризики, залежність від природних ресурсів, геополітичні чинники та концентрація інвестицій у руках одних великих інвесторів можуть негативно вплинути на сталий розвиток країни. Для мінімізації цих ризиків необхідна ефективна економічна політика, боротьба з корупцією, розвиток інфраструктури та забезпечення макроекономічної стабільності.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПІІ У КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

3.1. Стратегії стимулювання залучення ПІІ та підвищення їх ефективності

ПІІ відіграють важливу роль у забезпеченні економічного зростання країн, що розвиваються, сприяючи модернізації промисловості, підвищенню продуктивності та розширенню доступу до передових технологій. Водночас ефективність використання ПІІ не завжди є однаково високою у всіх країнах, оскільки вона залежить від цілого спектра економічних, політичних та соціальних факторів. Тому розробка стратегій, спрямованих як на стимулювання припливу ПІІ, так і на підвищення їх ефективності, є важливим завданням для урядів країн, що розвиваються.

Створення сприятливого інвестиційного клімату є однією з найважливіших стратегій для залучення ПІІ. Це починається з розробки стабільної та передбачуваної нормативно-правової бази, яка забезпечить захист прав інвесторів і створить умови для їх довгострокових інвестицій. Інвестори, як правило, не готові вкладати кошти в країни або регіони, де існують великі юридичні або політичні ризики. Тому важливим є те, щоб законодавство було ясным, стабільним і достатньо захищало їхні інтереси, зокрема у випадках розв'язання спорів чи порушення контрактів [38, с.9].

Одним з ключових аспектів для іноземних інвесторів є прозорість регуляторних процедур. Це означає, що всі процеси, пов'язані з отриманням дозволів, ліцензій, чи будь-яких інших дозволених дій, мають бути чітко визначеними та легко зрозумілими. Прозорість регулювання також зменшує корупційні ризики, створюючи рівні умови для всіх учасників ринку, як місцевих, так і іноземних. Це, своєю чергою, підвищує впевненість інвесторів у тому, що їхні інвестиції будуть справедливо оброблені.

Не менш важливим є мінімізація бюрократичних бар'єрів, які можуть значно ускладнити процес ведення бізнесу. Надмірна адміністративна тяганина

або складні процедури часто відштовхують потенційних інвесторів, які шукають прості та швидкі способи реалізації своїх проєктів. Тому ефективна боротьба з бюрократією є важливим чинником для підтримки здорового інвестиційного середовища.

Стимулювання інвестиційної діяльності також вимагає забезпечення макроекономічної стабільності, що включає контроль за рівнем інфляції, підтримку стабільного валютного курсу та забезпечення прогнозованості фіскальної політики. Інвестори прагнуть працювати в умовах, де їхні активи не знецінюються через економічні потрясіння, тому забезпечення довгострокової фінансової стабільності є важливим елементом політики залучення капіталу (табл. 3.1). (Додаткова інформація в додатку Б)

Таблиця 3.1

Основні чинники, що впливають на залучення ПІІ

Чинник	Опис впливу на залучення ПІІ
Інвестиційний клімат	Наявність стабільної нормативно-правової бази, захист прав інвесторів, прозорість регуляторних процедур.
Макроекономічна стабільність	Контроль за рівнем інфляції, стабільність валютного курсу, прогнозованість фіскальної політики.
Розвиток інфраструктури	Якість транспортної, енергетичної та телекомунікаційної мережі, що впливає на витрати компаній.
Людський капітал	Достатній рівень кваліфікації робочої сили, що знижує витрати інвесторів на навчання персоналу.
Податкові стимули	Податкові пільги, зниження ставок оподаткування, спеціальні режими для окремих галузей.
Спеціальні економічні зони (СЕЗ)	Надання сприятливих умов для ведення бізнесу, включаючи податкові пільги та розвинену інфраструктуру.

Джерело: [40]

Розвиток інфраструктури є ще одним ключовим чинником залучення ПІІ, оскільки якість транспортних, енергетичних та телекомунікаційних мереж безпосередньо впливає на продуктивність інвестицій. Недостатній рівень інфраструктурного розвитку може суттєво обмежити приплив ПІІ, оскільки збільшує витрати для іноземних компаній і ускладнює логістичні процеси.

Не менш важливим є розвиток людського капіталу, оскільки висококваліфікована робоча сила сприяє ефективному використанню інвестицій. Країни, що розвиваються, можуть стимулювати приплив ПІІ,

інвестуючи в освіту та професійну підготовку, що дозволяє транснаціональним корпораціям залучати компетентних фахівців і мінімізувати витрати на навчання персоналу.

Для залучення інвесторів уряди також можуть використовувати систему податкових стимулів, що включає зниження ставок оподаткування, податкові канікули чи спеціальні режими для окремих галузей. Водночас слід уникати надмірної лібералізації, яка може призвести до втрати значних доходів державного бюджету без відповідних довгострокових вигод [39, с.97].

Одним із дієвих механізмів стимулювання інвестицій є створення спеціальних економічних зон (СЕЗ), що пропонують компаніям сприятливі умови для ведення бізнесу, включаючи податкові пільги, спрощене митне регулювання та доступ до розвиненої інфраструктури. Такі зони можуть стати каталізатором розвитку окремих секторів економіки та сприяти зростанню експорту.

Підвищення ефективності використання ПІІ вимагає не лише залучення капіталу, але й забезпечення його спрямування у пріоритетні сфери економіки, які сприятимуть довгостроковому розвитку країни. Надмірна концентрація інвестицій у сировинних секторах може призвести до обмеження технологічного прогресу та підвищення залежності економіки від коливань світових цін на природні ресурси.

Інструментом підвищення ефективності інвестицій є активна промислова політика, яка спрямовує ПІІ у високотехнологічні галузі з високою доданою вартістю. Для цього уряди можуть застосовувати механізми партнерства між державним та приватним секторами, стимулюючи розвиток інноваційних виробництв.

Окрему увагу слід приділяти забезпеченню технологічного трансферу, оскільки ПІІ можуть сприяти поширенню передових виробничих практик та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки. Для цього уряди можуть запроваджувати вимоги до іноземних компаній щодо локалізації

виробництва, створення спільних підприємств та обов'язкового навчання місцевих кадрів [33, с.28].

Ефективне використання ПІІ також залежить від ступеня інтеграції інвестованих компаній у внутрішній ринок країни. Якщо іноземні підприємства функціонують ізольовано, без взаємодії з місцевими постачальниками та партнерами, ефект від їхньої діяльності може бути обмеженим. Тому важливо створювати умови для кооперації між транснаціональними корпораціями та місцевими виробниками, що сприятиме розбудові внутрішніх виробничих ланцюгів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Основні напрями підвищення ефективності ПІІ

Напря́м	Опис заходів
Активна промислова політика	Спрямування ПІІ І у високотехнологічні галузі, стимулювання інноваційних виробництв.
Технологічний трансфер	Вимоги до іноземних компаній щодо локалізації виробництва, створення спільних підприємств.
Інтеграція інвестованих компаній у внутрішній ринок	Стимулювання кооперації між транснаціональними корпораціями та місцевими виробниками.
Зменшення корупції	Впровадження механізмів контролю, цифровізація адміністративних процедур.
Розвиток фінансових ринків	Забезпечення доступу підприємств до капіталу через банківську систему, фондовий ринок, венчурне фінансування.
Диверсифікація джерел ПІІ	Розширення географії походження інвестицій, залучення капіталу з різних регіонів.

Джерело: [33, 41]

Зменшення корупції є одним з найважливіших факторів, які безпосередньо впливають на ефективність ПІІ. Корупційні практики, такі як вимагання хабарів, непрозорі схеми управління або маніпулювання регуляторними процедурами, значно знижують привабливість країни для іноземних інвесторів. Іноземні компанії часто оминають ринки, де існує висока ймовірність корупційних зловживань, оскільки це збільшує невизначеність і підвищує бізнес-ризик. В результаті, країни, що не здатні ефективно боротися з корупцією, можуть зазнавати значних втрат у вигляді втрачених інвестиційних можливостей і зниженої економічної продуктивності.

Для ефективної боротьби з корупцією необхідно впроваджувати комплексні механізми контролю, які забезпечують прозорість усіх процесів і виключають можливість маніпуляцій. Важливою складовою цього є цифровізація адміністративних процедур, що дозволяє значно зменшити людський фактор у процесах видачі дозволів, ліцензій чи перевірок. Цифрові платформи та автоматизація допомагають зробити процеси відкритими та зрозумілими, знижуючи можливість хабарництва та інших корупційних практик. Вони також дозволяють проводити моніторинг у реальному часі, що значно ускладнює корупційні схеми.

Не менш важливим є забезпечення незалежності судової системи. У країнах, де суди є підвладними політичному тиску або інтересам корупційних кіл, правова система не може ефективно захищати права інвесторів. Якщо суди не здатні ухвалювати справедливі та незалежні рішення, то інвестори можуть втратити віру у правову систему і, як результат, ухвалювати рішення про виведення своїх інвестицій. Створення незалежної, об'єктивної та ефективної судової системи є критично важливим для забезпечення правового захисту інвесторів і створення сприятливого інвестиційного клімату [41, с.21].

Розвиток фінансових ринків також є важливим напрямком для стимулювання економічного зростання та ефективного використання ПІІ. Один із ключових факторів успіху в залученні та використанні ПІІ полягає у доступності фінансування для підприємств, які отримують ці інвестиції. Без ефективної фінансової інфраструктури навіть великі обсяги капіталу можуть бути використані неефективно або залишатись недоступними для тих компаній, які потребують розвитку. Зрозуміло, що для зростання і модернізації підприємств важливо мати доступ до капіталу на різних етапах їхнього розвитку, а також мати можливість вибору фінансових інструментів, які найкраще підходять до специфіки бізнесу.

Наявність розвиненої банківської системи є основою для нормального функціонування економіки, адже вона забезпечує підприємства необхідними ресурсами для розвитку, таких як кредити та інші фінансові послуги. Окрім

цього, банківська система повинна бути надійною та стабільною, щоб інвестори відчували впевненість у безпеці своїх фінансових операцій. Якщо фінансові установи працюють ефективно, забезпечують прозорість і мають довіру з боку бізнесу, це стимулює приплив іноземних інвестицій, які в свою чергу сприяють розвитку підприємств і створенню нових робочих місць.

Фондовий ринок є ще одним важливим елементом фінансової інфраструктури, що дозволяє підприємствам залучати додатковий капітал через публічні пропозиції акцій або облігацій. Розвинений фондовий ринок не лише забезпечує підприємства фінансами, але й створює можливості для інвесторів отримувати доходи від капіталовкладень. Більше того, фондовий ринок є важливим індикатором економічної стабільності та розвитку країни, адже інвестори звертають увагу на стабільність і привабливість таких ринків, перш ніж ухвалити рішення щодо інвестування.

Також зазначимо, що диверсифікація джерел ПІІ є важливим чинником, який сприяє підвищенню їх ефективності та стабільності. Якщо країна залежить лише від обмеженої кількості інвесторів або зосереджена на певному регіоні, це може призвести до серйозних економічних ризиків у випадку зміни ситуації на міжнародних фінансових ринках або політичних криз. Така залежність від окремих джерел інвестицій робить економіку вразливою до зовнішніх шоків, таких як коливання валютних курсів, зміна ціни на сировинні ресурси чи зміни в політичних відносинах. Тому країни, особливо ті, що розвиваються, повинні прагнути до диверсифікації джерел ПІІ, щоб знизити ризики та забезпечити стабільний економічний розвиток.

Одним з ефективних шляхів досягнення цієї мети є розширення географії походження інвестицій. Залучення капіталу з різних регіонів дозволяє країнам зменшити залежність від економічної ситуації в окремих частинах світу. Наприклад, якщо країна залежить лише від інвестицій з певного економічного блоку, вона може зіткнутися з труднощами, якщо в цьому блоці станеться економічна або політична криза. Розширення географії джерел інвестицій дозволяє країнам залучати капітал з різних економічних зон, що, в свою чергу,

зменшує вплив негативних зовнішніх факторів і сприяє стабільнішому економічному зростанню.

Залучення інвестицій з різних регіонів також дозволяє країнам скористатися перевагами різних типів інвесторів. Кожен регіон має свої особливості та фінансові стратегії, що можуть бути корисними для розвитку певних секторів економіки. Наприклад, інвестори з одних країн можуть мати більший досвід у фінансуванні інфраструктурних проектів, тоді як інші можуть бути більш орієнтовані на інноваційні технології та стартапи. Завдяки диверсифікації джерел ПІІ країна отримує доступ до більш широкого спектру фінансування, що дозволяє їй сприяти розвитку різних секторів економіки.

Отже, комплексне поєднання вищезазначених стратегій дозволяє не лише збільшити приплив ПІІ, а й забезпечити їхнє ефективне використання. Успішна реалізація цих заходів сприятиме прискоренню економічного розвитку, підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та зміцненню позицій країн, що розвиваються, у світовій економічній системі.

3.2. Перспективи залучення ПІІ в країнах, що розвиваються в умовах глобальних економічних змін

Глобальні економічні зміни, спричинені технологічним прогресом, трансформацією виробничих ланцюгів і змінами в міжнародній торгівлі, значною мірою впливають на потоки ПІІ. Країни, що розвиваються, намагаються залучити більше інвестицій, адаптуючи свої економіки до нових реалій та пропонуючи вигідні умови для інвесторів.

Водночас світові корпорації все частіше змінюють свої стратегії, обираючи нові ринки для розміщення виробництв та розширення бізнесу (табл. 3.3).

Останні десятиліття характеризуються динамічними змінами у географії ПІІ, і однією з найпомітніших тенденцій є зростаюча роль Азії у світовій економіці. Регіон стає дедалі привабливішим для міжнародного бізнесу, що

пов'язано не лише з дешевою робочою силою, а й зі стрімким розвитком інфраструктури, цифровізації та прогресивними інвестиційними реформами. Країни Азії пропонують сприятливі умови для залучення капіталу, забезпечуючи інвесторам доступ до великих ринків збуту та ефективних ланцюгів постачання.

Таблиця 3.3

Країни та компанії, що залучають прямі іноземні інвестиції у різних сферах

Країна	Сфера	Приклад інвестора
В'єтнам	Виробництво електроніки	Samsung
Тайланд	Авіабудування	Airbus, Boeing
Індія	ІТ, Виробництво	Apple, Tesla, Accenture, IBM
Марокко	Виробництво автомобілів	Renault, Stellantis
Єгипет	Логістика, Виробництво	Суецький економічний хаб
Руанда	Виробництво електромобілів	Volkswagen
Мексика	Автомобільне виробництво	General Motors, BMW, Tesla
Бразилія	Відновлювана енергетика	Enel Green Power
ПАР	Центри обробки даних	Microsoft, Google
Кенія	Фінансові технології	Mastercard, Visa
Саудівська Аравія	Туризм, Розваги	Disney, Warner Bros., Red Sea Global

Джерело: [33, 41]

Яскравим прикладом успішної інтеграції у глобальні виробничі процеси є В'єтнам, який завдяки стратегічному розташуванню та гнучкій економічній політиці зміг залучити масштабні інвестиції у виробничий сектор. Один із найбільших світових виробників електроніки – південнокорейська компанія Samsung – розмістила у країні виробничі потужності на суму понад 17 мільярдів доларів. Ці інвестиції суттєво змінили економічний ландшафт країни, перетворивши її на ключового постачальника смартфонів і комплектуючих для глобального ринку. Успіх В'єтнаму значною мірою пояснюється комплексним підходом уряду, який спрямований на створення спеціальних економічних зон, податкових пільг та розвитку інфраструктури, що робить країну конкурентоспроможною в очах інвесторів.

Подібні процеси спостерігаються і в Таїланді, де значні інвестиції спрямовуються у високотехнологічні галузі, зокрема в авіабудування. Завдяки співпраці з такими міжнародними гігантами, як Airbus і Boeing, країна активно розвиває виробництво авіаційних комплектуючих і деталей. Таїландська

економічна стратегія, спрямована на розвиток інноваційного виробництва, дозволяє створювати висококваліфіковані робочі місця, підвищувати рівень локалізації виробництва та зміцнювати позиції країни на світовому ринку. Урядова програма «Thailand 4.0» передбачає активну модернізацію виробничої потужності та стимулювання досліджень і розробок, що робить країну перспективним напрямком для ПШ.

Індія є ще одним потужним гравцем у світовому розподілі ПШ, демонструючи значний прогрес у двох ключових напрямках – виробництві та сфері інформаційних технологій. Завдяки урядовій ініціативі «Make in India», яка спрямована на стимулювання локального виробництва та створення сприятливого бізнес-клімату, країна змогла залучити багатомільярдні інвестиції від провідних міжнародних корпорацій. Однією з найвагоміших угод у цьому контексті стало рішення Apple активно розширювати свої виробничі потужності в Індії, що дозволяє країні закріпитися як один із ключових світових центрів збирання смартфонів та електроніки. Такий крок не лише зменшує залежність Apple від інших виробничих хабів, а й сприяє розвитку місцевої економіки, створюючи тисячі робочих місць.

Ще одним знаковим проектом стала заявлена Tesla ініціатива щодо будівництва заводу для складання електромобілів в Індії. Це свідчить про те, що країна стає привабливою не тільки для традиційних виробників, а й для компаній, орієнтованих на інновації та екологічно чисті технології. Індійський уряд активно підтримує цей напрям, пропонуючи податкові стимули та спрощену регуляторну базу для залучення міжнародного бізнесу. Окрім того, великий внутрішній ринок робить Індію надзвичайно перспективною для виробників електротранспорту, які прагнуть закріпитися в регіоні з високим попитом на доступні та ефективні транспортні рішення.

Окрім виробничого сектору, Індія залишається одним із лідерів у сфері інформаційних технологій та бізнес-послуг. Країна вже давно зарекомендувала себе як глобальний центр аутсорсингу, але тепер зростає кількість інвестицій у високотехнологічні сегменти, зокрема у сферу хмарних обчислень та аналізу

даних. Такі компанії, як Accenture та IBM, активно розширюють свою присутність, відкриваючи в Індії нові офіси та центри обробки даних. Це сприяє подальшому зміцненню позицій країни як технологічного хаба, приваблюючи талановитих фахівців та сприяючи розвитку інноваційної екосистеми.

Африка, яка традиційно розглядалася як регіон із високими ризиками для інвесторів, нині впевнено змінює цей імідж, залучаючи значні обсяги ПІІ у ключові галузі. Завдяки зростанню внутрішнього попиту, урядовим реформам і стратегічному географічному положенню, низка африканських країн стає привабливими виробничими та логістичними хабами. Особливо помітний розвиток відбувається у сфері автомобілебудування, інфраструктури та екологічно чистих технологій, що дає змогу континенту поступово інтегруватися у світові виробничі ланцюги.

Одним із яскравих прикладів успішного залучення ПІІ є Марокко, яке активно розвиває автомобільну промисловість. Завдяки урядовим ініціативам, що включають податкові стимули та розвиток спеціальних економічних зон, країна стала важливим гравцем у глобальному виробництві транспортних засобів. Французькі компанії Renault та Stellantis (група, що об'єднує Peugeot, Citroën, Fiat та інші бренди) значно розширюють свої виробничі потужності в країні. Ці інвестиції сприяють створенню десятків тисяч робочих місць та посиленню позицій Марокко як експорто орієнтованого виробничого центру. Завдяки близькості до європейських ринків та розвинутій логістиці, марокканські заводи постачають автомобілі не лише на африканський континент, а й у країни ЄС.

Подібний інвестиційний бум спостерігається і в Єгипті, де Суецький економічний хаб стає магнітом для капіталу. Стратегічне розташування цієї зони, яка поєднує Європу, Азію та Африку через Суецький канал, робить її ідеальним місцем для розвитку логістичної потужності та промислового виробництва. Інвестори вкладають значні кошти в інфраструктуру, створюючи сучасні транспортні коридори, порти та складські комплекси. Окрім того, промислові підприємства, що розташовані у цій зоні, отримують доступ до

глобальних ринків зі спрощеними умовами торгівлі, що стимулює економічний розвиток регіону.

Інноваційні підходи до залучення інвестицій демонструє Руанда, яка робить ставку на екологічно чисті технології. Німецька компанія Volkswagen реалізує в країні проект із виробництва електромобілів, що є унікальним для африканського континенту. Це не лише сприяє створенню сучасного виробництва, а й відповідає глобальним тенденціям переходу на «зелену» економіку. Руанда відома своєю відкритістю до нових технологій і високим рівнем цифровізації, що робить її привабливим майданчиком для інвесторів, зацікавлених у сталому розвитку та інноваціях.

Латинська Америка все активніше інтегрується у світову економіку, демонструючи динамічне зростання залучених ПІІ. Регіон приваблює міжнародний бізнес завдяки багатим природним ресурсам, відносно доступній робочій силі та стратегічному розташуванню для торгівлі з Північною Америкою, Європою та Азією. В останні роки значні капіталовкладення спрямовуються у виробничий сектор, інфраструктуру та відновлювану енергетику, що робить Латинську Америку важливим учасником глобальних інвестиційних процесів.

Одним із ключових центрів ПІІ у регіоні є Мексика, яка завдяки своїй близькості до США та членству в торговельних угодах, таких як USMCA, стала одним із головних світових виробничих хабів. Особливо швидко розвивається автомобільна промисловість, оскільки великі міжнародні компанії розширюють свої потужності для виробництва та експорту транспортних засобів. Такі гіганти, як General Motors, BMW та Tesla, вкладають значні кошти у створення нових заводів, скорочуючи логістичні витрати та використовуючи переваги вигідних торговельних умов із США та Канадою. Зокрема, Tesla оголосила про будівництво заводу в Нуево-Леоні, що стане важливим кроком для розвитку виробництва електромобілів у регіоні. Це сприяє не лише зростанню інвестицій у сам сектор, а й стимулює розвиток суміжних галузей, зокрема виробництва комплектуючих, програмного забезпечення та логістичних послуг.

Ще однією країною, яка демонструє значний прогрес у залученні ПІ, є Бразилія, особливо у сфері відновлюваної енергетики. Країна володіє унікальними природними умовами для розвитку вітрових та сонячних електростанцій, і цим активно користуються міжнародні інвестори. Один із лідерів цього ринку, Enel Green Power, вкладає значні ресурси у розбудову сучасної інфраструктури для генерації екологічно чистої енергії. Бразилія поступово стає центром розвитку зеленої енергетики в Латинській Америці, що не лише допомагає забезпечити внутрішній попит, а й робить країну перспективним експортером електроенергії у майбутньому.

Сфера технологій і цифрових послуг переживає значні трансформації, і міжнародні компанії активно інвестують у розвиток інфраструктури, яка забезпечує швидку інтеграцію нових ринків у глобальну цифрову економіку. Особливо динамічний розвиток спостерігається в Африці, де створення сучасних центрів обробки даних та підтримка фінансових технологій сприяють підвищенню рівня цифровізації та фінансової доступності для населення.

Одними з провідних інвесторів у цей процес є Microsoft та Google, які вкладають значні кошти у створення дата-центрів у ключових африканських країнах. Такі проекти не лише забезпечують стабільне зберігання та обробку даних, а й сприяють розширенню хмарних сервісів, розвитку штучного інтелекту та впровадженню цифрових рішень у державному й приватному секторах. Це дозволяє африканським підприємствам конкурувати на міжнародному рівні, створюючи нові можливості для стартапів та технологічних компаній.

Паралельно з цим, у Кенії спостерігається стрімке зростання фінансових технологій, що активно підтримується міжнародними гігантами Mastercard та Visa. Вони інвестують у локальні стартапи, які займаються розробкою електронних платіжних систем, мобільних банківських послуг та рішень для цифрової комерції. Це сприяє збільшенню фінансової інклюзії серед населення, особливо серед тих, хто раніше не мав доступу до традиційних банківських послуг. Завдяки таким інвестиціям Кенія закріплює за собою статус одного з

провідних фітнес-хабів Африки, що відкриває нові можливості для місцевого бізнесу.

Водночас, на Близькому Сході спостерігається активне залучення інвестицій у сферу туризму та розваг. Саудівська Аравія, у межах масштабної економічної програми Vision 2030, прагне диверсифікувати економіку, зменшуючи залежність від нафтових доходів. Одним із ключових напрямів розвитку є туристичний та розважальний сектор, який стає об'єктом уваги найбільших світових компаній. Такі гіганти, як Disney та Warner Bros., розглядають можливості будівництва тематичних парків, що може перетворити країну на новий центр розваг для туристів із усього світу.

Окрім цього, Red Sea Global реалізує масштабні проекти з розвитку інфраструктури для екотуризму, що відповідає сучасним тенденціям сталого розвитку. Інвестори вкладають у розбудову курортів та готельних комплексів, які будуть працювати на відновлюваній енергії та забезпечувати мінімальний вплив на довкілля. Це дозволяє Саудівській Аравії позиціонувати себе не лише як бізнес-центр, а й як привабливий туристичний напрямок із високим рівнем сервісу та екологічно чистими курортами.

Країни, що розвиваються, перебувають під значним впливом глобальних економічних тенденцій, що змушує їх постійно адаптувати свої економічні політики. В умовах інтеграції у світову економіку та конкуренції за іноземні інвестиції, ці країни змушені відповідати на виклики, що пов'язані зі зміною зовнішніх та внутрішніх умов. Важливими аспектами для інвесторів стають політична стабільність і передбачуваність державної політики, оскільки ці фактори значною мірою визначають рівень ризику при здійсненні інвестицій. Наявність прозорих і стабільних регуляторних механізмів, які забезпечують чесні умови для бізнесу, стає критично важливим для залучення зовнішніх фінансових потоків.

Крім того, інвестори активно оцінюють рівень розвитку інфраструктури в країні, оскільки вона безпосередньо впливає на ефективність бізнес-процесів. Зручний транспорт, доступ до енергетичних ресурсів, комунікації та

технологічна інфраструктура стають базовими умовами для розвитку підприємств. На додачу, наявність висококваліфікованої робочої сили має вирішальне значення, оскільки для багатьох галузей іноземні інвестори шукають місця з добре підготовленими кадрами, здатними реалізувати сучасні технології та управляти складними виробничими процесами.

Країни, які успішно реалізують ці фактори і створюють сприятливе середовище для ведення бізнесу, здатні отримувати значну конкурентну перевагу в залученні ПІІ. Це дозволяє їм не лише збільшити економічне зростання, а й створювати нові можливості для розвитку власного підприємництва, модернізації виробництва та інтеграції в глобальні торговельні мережі. Інвестиції, у свою чергу, сприяють розвитку інфраструктури, технологічному прогресу та підвищенню рівня життя населення.

Отже, перспективи розвитку ПІІ визначаються глобальними трендами, серед яких переорієнтація виробничих ланцюгів, технологічний прогрес і розвиток «зеленої» економіки. Країни, що активно адаптуються до нових викликів, зможуть не лише залучити інвестиції, а й ефективно їх використати для економічного зростання.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі було розглянуто ключові напрями підвищення ефективності використання ПІІ у країнах, що розвиваються та проаналізовано перспективи їх залучення в умовах глобальних економічних змін. Залучення ПІІ має вирішальне значення для економічного розвитку таких країн, проте ефективність їх використання залежить від низки чинників, серед яких особливо важливими є інвестиційний клімат, якість інфраструктури, рівень людського капіталу та прозорість регуляторного середовища.

Визначивши перспективи залучення ПІІ в країни, що розвиваються, ми бачимо, що успішна політика щодо ПІІ повинна включати не лише стимули для залучення капіталу, але й заходи, спрямовані на його продуктивне використання. Зокрема, створення спеціальних економічних зон, розвиток фінансових ринків, підтримка технологічного трансферу та активна промислова

політика здатні значно підвищити віддачу від іноземного капіталу. Акцентовано увагу на тому, що особливу увагу слід приділяти боротьбі з корупцією та забезпеченню правового захисту інвесторів.

В умовах глобальних трансформацій, таких як переорієнтація виробничих ланцюгів, цифровізація, розвиток зеленої економіки та зростання ролі Азії й Африки у світових інвестиційних потоках, країни, що розвиваються, мають унікальний шанс посилити свою позицію на світовому ринку. Держави, які зуміють адаптувати свої політики до нових викликів і створити привабливі умови для інвесторів, зможуть не лише залучити ПІІ, а й трансформувати їх у довгостроковий інструмент сталого економічного зростання.

ВИСНОВКИ

У проведеному в роботі дослідженні розглянуто сутність, класифікацію та основні форми прямих іноземних інвестицій. Визначено, що ПІІ є одним із ключових інструментів економічного розвитку країн, що розвиваються, оскільки вони сприяють зростанню виробництва, підвищенню рівня зайнятості та технологічному розвитку.

Аналіз теоретичних підходів до оцінки впливу ПІІ на економічний розвиток показав, що інвестиції позитивно впливають на зростання ВВП, стимулюють розвиток інноваційних галузей та сприяють покращенню платіжного балансу. Водночас існують і негативні аспекти, такі як виведення прибутків інвесторами за кордон та ризик залежності від зовнішнього капіталу.

Розгляд нормативно-правового регулювання ПІІ у міжнародному та національному контексті продемонстрував, що ефективне залучення інвестицій значною мірою залежить від створення сприятливого правового середовища. В країнах, що розвиваються, важливими є державні гарантії захисту інвесторів та наявність двосторонніх угод про захист капіталу.

Аналіз динаміки та структури ПІІ у країнах, що розвиваються, свідчить про нестабільність інвестиційних потоків. Так, у 2021 році обсяг ПІІ становив 1,48 трлн доларів США, а в 2022 році знизився на 12% до 1,30 трлн доларів США. У 2023 році спостерігалось незначне зростання на 3% (1,34 трлн доларів США), проте у 2024 році темпи зростання знову уповільнилися, і загальний обсяг ПІІ склав 1,28 трлн доларів США.

Структурний аналіз інвестицій свідчить про їх перерозподіл на користь секторів відновлюваної енергетики, інфраструктури та зв'язку. Зокрема, частка інвестицій у відновлювану енергетику зросла з 25% у 2021 році до 32% у 2024 році. Водночас, частка фінансового та страхового секторів залишалася відносно стабільною (близько 15-17%), а інші сектори поступово втрачали частку на ринку інвестицій.

Дослідження впливу ПІІ на макроекономічні показники країн, що розвиваються, продемонструвало їх значний внесок у зростання ВВП, розвиток

інфраструктури та підвищення рівня зайнятості. Особливо помітною була роль ПІІ у таких країнах, як Китай, Індія, Індонезія та Бразилія, де високі темпи економічного розвитку приваблюють значний обсяг іноземного капіталу.

Разом з тим, існують ризики та виклики, пов'язані із залученням ПІІ. Серед них – політична нестабільність, зміни у валютному регулюванні, корупційні ризики та недостатня розвиненість інфраструктури в деяких країнах. Наприклад, у Нігерії після зростання інвестицій у 2021 році спостерігалось їх скорочення в наступні роки через нестабільну економічну ситуацію.

Аналіз стратегій стимулювання ПІІ свідчить, що уряди країн, що розвиваються, активно впроваджують заходи із вдосконалення інвестиційного клімату належать спрощення бізнес-реєстрації, формування спеціальних економічних зон і реформування податкового регулювання пільги для інвесторів. Також важливими є заходи щодо покращення якості людського капіталу, які сприяють залученню високотехнологічних інвестицій.

У цьому контексті, вважаємо за потрібне, запропонувати наступні напрями покращення інвестиційної привабливості країн, що розвиваються:

- удосконалювати інституційну базу, зокрема зміцнювати верховенство права, прозорість судової системи, боротися з корупцією, що підвищить довіру інвесторів;
- поглиблювати інтеграцію у світову економіку шляхом укладання нових двосторонніх та регіональних угод про вільну торгівлю й інвестиційне співробітництво;
- розвивати цифрову інфраструктуру і стимулювати цифрову трансформацію економіки, що відкриє нові сфери для інвестицій;
- підтримувати місцеві підприємства, які співпрацюють з іноземними інвесторами, через програми партнерства та локалізації виробництва;
- проводити активну дипломатичну та промоційну політику, включаючи створення агентств з просування інвестицій, які мають представництва за кордоном і працюють з потенційними інвесторами напряду;

Перспективи розвитку ПІІ в умовах глобальних економічних змін залишаються неоднозначними. З одного боку, нестабільність на фінансових ринках та геополітичні конфлікти можуть стримувати інвестиційну активність. З іншого боку, розвиток цифрової економіки, екологічні ініціативи та регіональна інтеграція сприяють зростанню ПІІ у нових секторах.

Підводячи підсумки нашого дослідження, можемо сказати, що ПІІ залишаються важливим фактором економічного розвитку країн, що розвиваються. Вони сприяють модернізації виробничих потужностей, створенню робочих місць і підвищенню конкурентоспроможності економік. Проте, для ефективного використання ПІІ необхідно враховувати сучасні глобальні виклики у світі та розробляти стратегії мінімізації ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федоров Р. Як залучати прямі іноземні інвестиції: практ. посіб. ПРООН, 2013. С. 13–22.
2. Свистун Л.А., Мороховець І.О. Перспективи іноземного інвестування в економіку України у контексті загроз її економічній безпеці. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. № 18. С. 483–489.
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: <http://minfin.gov.ua>. (дата звернення 25.03.2025).
4. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 №94/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 25.03.2025).
5. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1561-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 28.03.2025).
6. Герзанич В.М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні. *Ефективна економіка*. 2014. Вип. №4. С. 43–48.
7. Hymer, Stephen H., The International Operations of National Firms: A Study of Direct Foreign Investment, MIT Press, Cambridge, UK. 253 p.
8. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 19.3. С. 131–139.
9. Шморгун Л. Г. Прямі іноземні інвестиції в економіку України: проблеми залучення та галузевого спрямування. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 5. С. 67–71.
10. Лемко Ю. Роль ПП у європейській регіональній політиці. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2024. Випуск 55. С. 374-379.

11. Михайлів В. П. Інвестиційне законодавство: стан, проблеми, перспективи. Міністерство юстиції: веб-сайт. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40069 (дата звернення 01.04.2025).
12. Смесова В. Л., Дучинська Н. І. Відтворення інвестиційного потенціалу національної економіки: суперечності трансформаційного періоду : монографія. Дн-ськ : ДВНЗ УДХТУ, 2011. 195 с.
13. Чапляк Н. І. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи вирішення в сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-80> (дата звернення 26.03.2025).
14. Венгуренко Т. Г., Плахотнюк В. В. Аналіз інвестиційної привабливості України. *Бізнес-інформ*. 2020. № 4. С. 103–111.
15. Яськов Є. О., Смесова В. Л. Ринок міжнародних рейтингових агентств та підходи до оцінювання інвестиційної привабливості країни. *Академічний огляд*. 2023. № 1(58). С. 270–283.
16. Болух М. А., Бурчевський В. З., Горбаток М. І. та ін.; Економічний аналіз: Навч. Посібник, за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2017. 556 с.
17. Панкова Л. І., Камалова-Кутинець О. М. Аналіз тенденцій та перспектив залучення іноземних інвестицій в умовах економіки війни. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-02> (дата звернення 29.03.2025).
18. Бутенко А. І. Павлова О. С. Інвестиційна привабливість підприємницького середовища як джерело ринкової трансформації економіки. *Прометей :зб. наук. праць*. 2015. № 3 (33). С. 63–68.
19. Караван, Н. А. Класифікація інвестицій та обґрунтування вибору критеріїв їх ефективності. *Інвестиції: практика та досвід*. № 1, 2019. С. 13–17.
20. Бушовська Л. Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 170–176.

21. Гайдай Г.Г. Інвестиційний портфель як важлива складова інвестиційної стратегії. *Вісник Національного транспортного університету*. 2019. Вип. 2 (44). С. 48–55.
22. Єпіфанова І. Ю., Бардадин О. А. Сутність інвестиційного потенціалу підприємства. *Інвестиції: практика та досвіду*. 2017. № 14. С. 39–42.
23. Крамаренко І. С. Розвиток інвестиційного потенціалу України: особливості та завдання управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №19/20. С. 7–10.
24. Скороход І., Зозуля Є. Розвиток потенціалу інвестиційної привабливості національної економіки України в умовах глобалізації. *Підприємництво та інновації*. 2021. №20. С. 25–32.
25. Лаглер К., Богуславська С. Формування інвестиційної привабливості економіки регіону. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. №3 (59). С. 207–213.
26. Китайчук Т. Інвестиційна привабливість: теоретичний аналіз та впливові фактори. *Економіка та суспільство*. 2023. №54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-65>. (дата звернення 03.04.2025).
27. Віблій П., Блавт А. Інвестиційний потенціал України в умовах війни. *Галицький економічний вісник*. 2023. Т. 82, №3. С. 80–89.
28. Кобеля З. І., Кугаренко Н. Я., Рудько К. І., Бабчук А. М. Інвестиційний потенціал України в умовах економічної кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №22. С. 32–37.
29. Ясінська Т. В., Жила Д. О. Дослідження інвестиційного потенціалу України та Нідерландів: порівняльна характеристика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. № 39. С. 160–164.
30. Замятіна Н.В. Теоретико-методичні засади управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Фінансовий простір*. 2013. № 3 (11). С. 138–142.
31. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

32. Основи економічної теорії: навч. посіб. для студентів закладів вищої освіти неекономічних спеціальностей / за ред. акад. І.Ф. Прокопенка. Х.: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2015. 260 с. Бакаєва І. Д.. Динаміка глобальних потоків прямих іноземних інвестицій. InterConf. 2024. С. 25-30.
34. Смесова В.Л., Бондаренко Л.С. Конкуренентоспроможність як основа соціально-економічного розвитку та економічної безпеки регіонів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 1. С. 5–11.
35. Національна економіка: Навч. посіб. / Бережна Н. І. та ін. за заг. ред. Філатова В. М.; Харк. нац. екон. ун-т. Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. 200 с.
36. Федулова Л. І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2014. № 2. С. 122-135.
37. Бушовська Л.Б. Управління інвестиційною діяльністю як важливий складник економічної безпеки підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 170–176.
38. Погасій С. О. Інвестиційний менеджмент (в прикладах і завданнях): [Текст] навч. посібник / С. О. Погасій, О. В. Познякова, Ю. В. Краснокутська; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків. : ХНАМГ, 2009. 337 с.
39. С.М. Панчишин , П.І. Островерх, І.В.Грабинська та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник : у 2 кн. 3-тє вид., виправл. та доп. Львів. Апріор. 2017. Кн.1: Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. 567 с.
40. Соколовська О. М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2 (41). С. 92–99.
41. Біленко Ю.І. Формування капіталу, прямі іноземні інвестиції та економічне зростання української економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : МEB та світове господарство. 2018. Вип. 21(1). С. 19–23.